స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం
మహీశాం। గోబ్రాహ్మణేభ్యశ్శుభమస్తు నిత్యం లోకాస్సమస్త
సుఖినోభవంతు,

కాయేన వాచామనసేంద్రియైర్వా బుద్ధ్యాత్మనా వా ప్రకృతే
స్వభావాత్. కరోమి యద్యత్సకలం పరస్మై। నారాయణాయేతి
సమర్పయామి

ప్రార్థన. శ్రీ శైలేశేత్యాది.

శ్లో. కూజంతం. రామరామేతి, మధురం. మధురాక్షరం.
ఆరుహ్య, కవితాశాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలమ్.

వాల్మీకేః ముని సింహస్య కవితా వనచారిణః.
శృణ్వన్ రామకథానాదం, కో నయాతి పరాంగతిమ్.

యః పిబన్ సతతం. రామచరితామృత సాగరమ్.
అతృప్తస్తం మునిం వందే ప్రాచేతస మకల్మషమ్.

గోష్పదీకృత వారాశిం. మశకీకృత రాక్షసమ్.
రామాయణ మహామాలా రత్నం వందే నిలాత్మజమ్.

శ్రీ రాఘవం. దశరథాత్మజ మప్రమేయం
సీతాపతిం రఘువరాన్వయ రత్నదీపమ్.
ఆజానుబాహుమరవింద దళాయతాక్షం
రామం నిశాచర వినాశకరం నమామి.

వైదేహీ సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామంటపే
మధ్యే పుష్పకమాసనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితమ్.
అగ్రే వాచయతి ప్రభంజన సుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం
వ్యాఖ్యాన్తం భరతాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలమ్.

రామాయణము   బాలకాండము

చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరం.
ఏకైక మక్షరం, ప్రోక్తం. మహాపాతక నాశనమ్.

వేదవేద్యే పరే పుంసి జాతే దశరథాత్మజే
వేదః ప్రాచేతసాదాసీత్ సాక్షాద్రామాయణాత్మనా.

వాల్మీకి గిరిసంభూతా, రామసాగరగామినీ.
పునాతి భువనం పుణ్యా రామాయణమహానదీ.

శ్లోకసారసమాకీర్ణం సర్గకల్లోలసంకులమ్.
కాండగ్రాహమహామీనం, వందే రామాయణార్ణవమ్

యః కర్ణాంజలిసంపుటైరహరహస్సమ్యక్పిబత్యాదరా
ద్వాల్మీకేర్వదనారవిందగలితం రామాయణాఖ్యం మధు
జన్మవ్యాధిజరావిపత్తిమరణైరత్యంతసోపద్రవం
సంసారం స విహాయ గచ్ఛతి పుమాన్విష్ణోః పదం శాశ్వతమ్

తదుపగతసమాససంధియోగం సమమధురోపనతార్థ
వాక్యబద్ధమ్. రఘువరచరితం, మునిప్రణీతం దశ
శిరసశ్చ వధం నిశామయధ్వమ్.

బహవో దుర్లభాశ్చైవ యే త్వయా కీర్తితా గుణాః
మునే వక్ష్యామ్యహం బుద్ధ్వా తైర్యుక్తః శ్రూయతాం నరః.

రామాయణము... ..బాలకాండము.

ప్రారంభము.

తపస్స్వాధ్యాయ నిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరం.
1 నారదం, పరిపప్రచ్ఛ వాల్మీకిర్మునిపుంగవమ్.

కోన్వస్మిన్ సాంప్రతం లోకే గుణవాన్ కశ్చ వీర్యవాన్
2 ధర్మజ్ఞశ్చ కృతజ్ఞశ్చ సత్యవాక్యో దృఢవ్రతః.

చారిత్రేణ చ, కో యుక్తః సర్వభూతేషు కో హితః
3 విద్వాన్ కః కః సమర్థశ్చ, కశ్చైక ప్రియదర్శనః.
4 +
5 ఇక్ష్వాకువంశ ప్రభవో రామో నామ జనైః శ్రుతః
నియతాత్మా మహావీర్యో ద్యుతిమాన్ ధృతిమాన్ వశీ,

6 బుద్ధిమాన్ నీతిమాన్ వాగ్మీ, శ్రీమాన్ శత్రునిబర్హణః
విపులాంసో మహాబాహుః కంబుగ్రీవో మహాహనుః.
7 స చ సర్వగుణోపేతః కౌసల్యానందవర్ధనః
సముద్ర ఇవ గాంభీర్యే ధైర్యేణ హిమవానివ,

8 యథావత్పూజితస్తేన దేవర్షిర్నారదస్తదా,
ఆపృష్ట్వైవాభ్యనుజ్ఞాతః స జగామ విహాయసమ్.

9 వాచం నిశమ్య భగవాన్ సంస్తుతం తు నారదస్య
ప్రాచేతసః ప్రవచసాం ప్రథమః కవీనామ్.
మాధ్యందినాయ నియమాయ మహర్షిసేవ్యాం
పుణ్యార్ణమవాప తమసాం తమసానికాశామ్.

10. తస్యాభ్యాశే తు మిథునం చరన్తమనపాయినమ్.
దదర్శ భగవాంస్తత్ర క్రౌంచయోశ్చారునిస్వనమ్.
11 తస్మాత్తు మిథునాదేకం, పుమాంసం పాపనిశ్చయః
జఘాన వైరనిలయో నిషాదస్తస్య పశ్యతః.

12 తం శోణితపరీతాంగం, వేష్టమానం మహీతలే.
భార్యా తు నిహతం దృష్ట్వా రురావ కరుణాం గిరమ్,

13 మా నిషాద ప్రతిష్ఠాం త్వమగమః శాశ్వతీస్సమాః
యత్క్రౌంచమిథునాదేకమవధీః కామమోహితమ్.

14 ఆజగామ తతో బ్రహ్మా లోకకర్తా స్వయం ప్రభుః
చతుర్ముఖో మహాతేజా ద్రష్టుం తం మునిపుంగవమ్.
15. అథ సరసిజయోనేరాజ్ఞయా రామవృత్తం.
కరబదరసమానం ప్రేక్ష్య దృష్ట్వా ప్రలబ్ధ్వా.

శుభమతనుత తాత్పర్యం సర్వదు రామాయణాఖ్యం
మధుమయ ఫణితీనాం మార్గదర్శి మహర్షిం.

16 ఉపాగతౌ శుశ్రిత పరస్పరోపమౌ.
బహుశ్రుతౌ శబ్దిత మధుర స్వరాన్వితౌ.
విచక్షణౌ వివిధ నరేంద్ర లక్షణౌ.
సుశీలవౌ కుశలవ నామధారిణౌ.

17 ఛందోమయీనాం నిలయస్సవాచా.
మంత్రే వసంతా మునిపుంగవస్స.
పితా కుమారౌ రఘువీరవృత్తం.
యథాక్రమం గాతుముపక్రమేతామ్.

18 శిష్టప్రశస్తా జనలోచనానాం
ఆనందసందాయిషు తోసలేషు.
అఖిలా సముత్సారితదానవానాం
రాజ్ఞామయోధ్యేతి పురీ రఘూణామ్.

19. తామావసద్దశరథస్సురవందితేన.
~~[illegible]~~

సంక్రందనేన విహితాసనసంవిభాగః
బృందారకారివిజయే సురలోకలబ్ధ
మందారమాల్యమధువాసితవాసభూమిం.

20 తస్యత్వేవం ప్రభావస్య ధర్మజ్ఞస్య మహాత్మనం
సుతార్థం. తప్యమానస్య నాసీద్వంశకర స్సుతః.

21. మమ లాలప్యమానస్య పుత్రార్థం. నాస్తి వై సుఖమ్.
తదర్థం. హయమేధేన. యక్ష్యామీతి మతిర్మమ.
ఋశ్యశృంగః వేశ్యాభిః

22 హార్దాత్త స్సమతిర్జ్ఞాతా హ్యాభ్యాతుం పితరం స్వకం.
పితా విభండకో స్నాతం. తపస్వాం సుత సౌరసం.
ఋశ్యశృంగానయనాన్తరమ్.

23. తతో వసిష్ఠ ప్రముఖాస్సర్వ ఏవ ద్విజోత్తమాం
ఋశ్యశృంగం పురస్కృత్య యజ్ఞకర్మారభంస్తదా.
యజ్ఞవాటం గతా స్సర్వే యథా శాస్త్రం. యథా విధి.

24. అథ సంవత్సరే పూర్ణే తస్మిన్ ప్రాప్తే తురంగమే.
సరయ్వాశ్చోత్తరే తీరే రాజ్ఞో యజ్ఞోభ్యవర్తత.

25. అన్నకూటాశ్చ బహవో దృశ్యంతే పర్వతోపమాం
దివసే దివసే తత్ర సిద్ధస్య విధివత్తదా.

యజ్ఞ సమయే.

26. తతో దేవాస్స గంధర్వా స్సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః
భాగప్రతిగ్రహార్థం వై, సమవేతా యథావిధి.

27. ఏతస్మిన్నంతరే విష్ణురుపయాతో మహాద్యుతిః
శంఖ చక్ర గదా పాణిః పీతవాసా జగత్పతిః.

పా. 28 నారాయణాయ నళినాయతలోచనాయ,
నామావశేషితమహాబలివైభవాయ,
నానాచరాచరవిధాయకజన్మదేశ
నాభీపుటాయ, పురుషాయ నమః పరస్మై.

29 సీ. జడదారి తలమీఁది జాలుపు నెవ్వాని కాలిదామర క్రొవ్వెదై వెలుఁగ,
మాఱాకుతొట్లె యుప్పతిలుండఁగా నుప్పు
టుడవులమే టెపవయ్యర యనుంగ,
వేలుపుల నవలాబానాలుంపులతలుఁగ పి
సాకి కన్నెలవల చందమామ,
బలితంపు చేద్పాలు లాలకరియ దమ్ముక్రొ
వాఁగ రెన్నడు దాలుపు గములయాఁద,
పదలనట్టి కదిరింది దాసఁగుగ యరాశి

బోరతామునకు నాలకలలప్రయంగుచేండ,
వేకటసప్తప్లుళ్లు తప్రతప్రశ్ల వేజ్జురాయు,
ఆరకు గానినన్నుగొందాడ దరవెళమాలు.

శ్లో.30 ఋషిప్రశస్త విజ్ఞైర్ద్విజైశ్చలంఘ్యా
లంకేతి నామం రజనీచరరాజధానీ.
మహేశ్వమందిర భువాం వసాం ప్రపూర్ణా
స్వేచ్ఛాప్రియాయు దినదీపదకాంతి శంకే.

శ్లో.31 ఏనాం పురాణాం నగరీం నగరీత్తి సాలాం
సాలాభిరామాభుజ నిర్మిత యుక్త రాజం
శౌలాభిభూత జగతాం రజనీచరాణాం
రాజాభిరాధవాతి రావణనామధేయం.
పాపాప తత్వపురుషం.

32 ఇదం తు నృపశార్దూల, మాయం సందేవ నిర్మితమ్.
ప్రభావరం తృప్తా తాత్వం ధన్యమార్గవర్ధనమ్.
రామావతారరహస్యం

33. తతశ్చ ద్వాదశే మాసే చైత్రే నావమికే తిథౌ
నక్షత్రేఽదితి దైవత్యే స్వోచ్చసంస్థేషు పంచసు,
గ్రహేషు కర్కటే లగ్నే వాక్పతావిందునా సహ.

ప్రోద్యమానే జగన్నాథం సర్వలోకనమస్కృతమ్.
కౌసల్యాజనయద్రామం సర్వలక్షణసంయుతమ్,

35. అథ రాజా దశరథస్తేషాం దారక్రియాం ప్రతి.
చింతయామాస ధర్మాత్మా సోపాధ్యాయస్సబాంధవః.
తస్య చింతయమానస్య మంత్రిమధ్యే మహాత్మనః
అభ్యాగచ్ఛన్మహాతేజా విశ్వామిత్రో మహామునిః,
దశరథోక్తిః.

37. పాత్రభూతోసి మే బ్రహ్మన్. దిష్ట్యా ప్రాప్తోసి కౌశిక.
అద్య మే సఫలం జన్మ, జీవితంచ సుజీవితమ్,
పూర్వం రాజర్షిశబ్దేన, తపసా ద్యోతితప్రభః
బ్రహ్మర్షిత్వమనుప్రాప్తః పూజ్యోసి బహుధా మయా.

39. అహం నియమమాతిష్ఠే సిద్ధ్యర్థం పురుషర్షభ.
తస్య విఘ్నకరౌ ద్వౌతు, రాక్షసౌ కామరూపిణౌ.

40. తథాభూతా హి సా చర్యా న శాపస్తత్ర ముచ్యతే
స్వపుత్రం, రాజశార్దూల రామం సత్యపరాక్రమం
కాకపక్షధరం శూరం జ్యేష్ఠం మే దాతుమర్హసి.
41. అహం వేద్మి మహాత్మానం రామం సత్యపరాక్రమమ్

వసిష్ఠోపి మహాతేజా ఏతే చైవ తపస్స్థితాః.

42. ఊనషోడశవర్షో మే రామో రాజీవలోచనః.
న యుద్ధయోగ్యతామస్య పశ్యామి సహ రాక్షసైః.

43. నిర్విఘ్నా వ్రతచర్యా సా భవిష్యతి సురక్షితా.
అహం తత్ర గమిష్యామి, న రామం నేతుమర్హసి.
44. విప్రయుక్తో హి రామేణ ముహూర్తమపి నోత్సహే.
జీవితుం మునిశార్దూల న రామం నేతుమర్హసి.
45. షష్టిర్వర్షసహస్రాణి జాతస్య మమ కౌశిక,
దుఃఖేనోత్పాదితశ్చాయం న రామం నేతుమర్హసి,

46. అథ తాలుపమౌ యుద్ధే సుతౌ సుందోపసుందయోః.
యజ్ఞవిఘ్నకరౌ తౌ తే నైవ దాస్యామి పుత్రకమ్.

47. ఇతి నరపతిజల్పనాద్ద్విజేంద్రం కుశికసుతం సుమహాన్
వివేశ మన్యుః. సుహుత ఇవ మఖేగ్నిరాజ్యసిక్తః సమభవ
దుజ్జ్వలితో మహర్షివహ్నిః.
48. తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య స్నేహపర్యాకులాక్షరమ్.
సమన్యుః కౌశికో వాక్యం ప్రత్యువాచ మహీపతిమ్.

49. పూర్వమర్థం ప్రతిశ్రుత్య ప్రతిజ్ఞాం హాతుమిచ్ఛసి.
రాఘవాణామయుక్తోఽయం కులస్యాస్య విపర్యయః.
50. యదీదం తే క్షమం రాజన్ గమిష్యామి యథాగతమ్.
మిథ్యాప్రతిజ్ఞః కాకుత్స్థ సుఖీ భవ సబాంధవః.
51. తస్య రోషపరీతస్య విశ్వామిత్రస్య ధీమతః.
చచాల వసుధా కృత్స్నా. వివేశ చ భయం సురాన్.
వసిష్ఠః
52. కృతాస్త్రమకృతాస్త్రం వా నైనం శక్ష్యంతి రాక్షసాః
గుప్తం కుశికపుత్రేణ జ్వలనేనామృతం యథా.
53. ఏష విగ్రహవాన్ ధర్మ ఏష వీర్యవతాం వరః
ఏష బుద్ధ్యాధికో లోకే తపసశ్చ పరాయణమ్
54. విశ్వామిత్రాయ యావద్గే తద్రామో ధనుర్ధరం
కాకపక్షధరో ధన్వీ తం చ సౌమిత్రిరన్వగాత్.

ఇతి ప్రథమవారాని ఉదయకాలోపన్యాసః.

55. అనుజగ్మురక్షుద్రౌ పితామహమివాశ్వినౌ,
తదా కుశికపుత్రంతు ధనుష్పాణీ స్వలంకృతౌ,

56. బద్ధగోధాంగుళీత్రాణౌ ఖడ్గవంతౌ మహాద్యుతీ
కుమారౌ చారువపుషౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ,

57. అధ్యర్ధయోజనం గత్వా సరయ్వా దక్షిణే తటే,
రామేతి మధురాం వాణీం విశ్వామిత్రోఽభ్యభాషత,

58 గృహాణ వత్స సలిలం మా భూత్కాలస్య పర్యయః
మంత్రగ్రామం, గృహాణ త్వం బలామతిబలాం తథా

59. దశరథనృపసూను సత్తమాభ్యాం,
తృణశయనేఽనుచితే సహోషితాభ్యామ్,
కుశికసుతవచోనులాలితాభ్యాం
సుఖమివ సా విబభౌ విభావరీ చ,

60. కౌసల్యాసుప్రజా రామ పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే
ఉత్తిష్ఠ నరశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాహ్నికం.

రామాయణోపన్యాసము.

సరయూసంగమే, త్రిపథగాం దదృశుః.

61. కస్యాయమాశ్రమః పుణ్యః. కో న్వస్మిన్ వసతే పుమాన్
భగవన్ శ్రోతుమిచ్ఛావః పరం కౌతూహలం హి నౌ.

62. అనంగ ఇతి విఖ్యాతస్తదాప్రభృతి రాఘవ,
సచాంగవిషయః శ్రీమాన్ యత్రాంగం ప్రముమోచహ.

63. కథాభి రభిరామాభిః, అభిరామౌ నృపాత్మజౌ,
రమయామాస ధర్మాత్మా. కౌశికో మునిపుంగవః.

64. విశ్వామిత్రస్తథేత్యుక్త్వా తాన్ ఋషీన అభిపూజ్య చ,
తతార సహితస్తాభ్యాం సరితం సాగరంగమామ్.

65. రామలక్ష్మణౌ
అహో వనమిదం దుర్గం ఝిల్లికాగణనాదితమ్.
భైరవైః శ్వాపదైః పూర్ణం, శకుంతైర్దారుణారుతైః.
విశ్వామిత్రం.

66. ఏతౌ జనపదౌ స్ఫీతౌ పూర్వమాస్తాం జనోత్తమ.
మలదాశ్చ కరూశాశ్చ దేవనిర్మాణనిర్మితౌ.

67. తస్య బిత్తవధకాలస్య యక్షీ వై కామరూపిణీ,
బలం నాగసహస్రస్య ధారయంతీ తదా హ్యభూత్.

68. ఇమౌ జనపదౌ నిత్యం వినాశయతి రాఘవ,
మలదాంశ్చ కరూశాంశ్చ తాటకా దుష్టచారిణీ,

69. పూర్వమాసీన్మహో యక్షః సుకేతుర్నామ వీరవాన్.
అనపత్యశ్శుభాచారస్సతు తేపే మహత్తపః.

70. పితామహస్తు సుప్రీతస్తస్య యక్షపతేస్తదా.
కన్యారత్నం దదౌ రామ తాటకాం నామ నామతః.

రామః

71. ఏవముక్త్వా ధనుర్మధ్యే బద్ధ్వా ముష్టిమరిందమః
జ్యాశబ్దమకరోత్తీవ్రం దిశశ్శబ్దేన నాదయన్.

72. తతో మునివరః ప్రీతస్తాటకావధతోషితః
మూర్ధ్ని రామముపాఘ్రాయ ఇదం వచనమబ్రవీత్.

73 ఇతోద్య రజనీం రామ వసామ శుభదర్శన,
శ్వః ప్రభాతే గమిష్యామస్తదాశ్రమపదం మమ,

రామాయణోపన్యాసము.

74. దదౌ రామాయ సుప్రీతో మంత్రగ్రామమనుత్తమమ్.
సర్వసంగ్రహాణాం యేషాం దైవతైరపి దుర్లభమ్.

75. కిం న్వేతన్మేఘసంకాశం పర్వతస్యావిదూరతః
వృక్షషండమితో భాతి పరం కౌతూహలం హి మే.

76. ఉదనగచ్ఛా మహారామ సిద్ధాశ్రమమనుత్తమమ్.
తదాశ్రమపదం తాత, తవాప్యేతద్యథా మమ.

77. ఉదన్ప్రభృతి షడ్రాత్రం. రక్షతం రాఘవౌ యువామ్.
దీక్షాం గతో హ్యేష మునిర్మౌనిత్వం చ గమిష్యతి.

78. తాలుదాల్తుఁ గల్పాంత తోయదధ్వని భంగి
వినువీధి దారుణస్వనము లెసఁగె.
నలుమూఁదఁ బద్మినీ విభుఁడు గప్పడనుండ
సాంద్ర రజోమేఘ జాలమడరెఁ
దరువాతఁ జూపఱు త్తలయెత్త రావుండ
వితతంబుగా శిలావృష్టి గురిసెఁ
బడపడి మబకాలపై గహనంబుపై

వేదిపై శోణిత వృష్టి గురిసె.

తే. నసురసేనాసమేతులై యంబరమున(
బన్ని దుష్టాత్ములై వసుబాహులుండు,
రంతసల్పుగు మారీచుండనెడి వారు,
పాయుమేరుం శక్తి(గావించుమాయ వలన.

79. సతేనపరమాస్త్రేణ మానవేన సమాహితం
సంపూర్ణం యోజనశతం క్షిప్తస్సాగరసంప్లవే.

80. అభివాద్య మునిశ్రేష్ఠం జ్వలంతమివ పావకమ్.
ఊచతుర్మధురోదారం వాక్యం మధురభాషిణౌ.

81. ఇమౌస్మ ~~[illegible]~~ మునిశార్దూల కింకరౌ సముపస్థితౌ.
ఆజ్ఞాపయ యథేష్టం వై శాసనం కరవావ కిమ్.

82. వాసంచక్రుర్మునిగణా శ్శోణాకూలే సమాహితాః
తేస్తంగతే దినకరే. స్నాత్వా హుతహుతాశనాః.

శోణాకూలనివాసే గాంధివంశోత్పత్తి కథనమ్.

రామాయణోపన్యాసము.

83. అయోధ్యాధిపతిః శూరః పూర్వమాసీన్నరాధిపః
సగరో నామ ధర్మాత్మా ప్రజాకామస్స చాప్రజః

84. స చ జ్యేష్ఠో నరశ్రేష్ఠ సగరస్యాత్మసంభవః
బాలాన్గృహ్య తు తోయేషు జలే సరయ్వా రఘునందన

85. ప్రక్షిప్య ప్రహసన్నిత్యం మజ్జతస్తాన్నిరీక్ష్య వై
ఏవం పాపసమాచారస్సజ్జనప్రతిబాధకః

86 తస్య చింతయతో నిత్యం ధర్మేణ విదితాత్మనః
పుత్రో భగీరథో నామ జజ్ఞే పరమధార్మికః

87. మన్త్రిష్వాధాయ తద్రాజ్యం గంగావతరణే రతః
స తపో దీర్ఘమాతిష్ఠద్గోకర్ణే రఘునందన.

88. భగీరథోఽపి రాజర్షిః దివ్యం స్యందనమాస్థితః
ప్రాయాదగ్రే మహాతేజా గంగా తం చాప్యనువ్రజత్

89. తథా రసాత్ప్రవిష్టే శక్రం మహాలానమపి శప్తవాన్.
ఇకావర్ష్ప్రవాసాదే .ఖరానిత్యం నివత్స్యసి.

90 వాయుభక్షా నిరాహారా తప్యంతీ భస్మశాయినీ
అదృశ్యా సర్వభూతానాం ఆశ్రమేఽస్మిన్నివత్స్యసి

91 యదా చైతద్వనం ఘోరం రామో దశరథాత్మజః
ఆగమిష్యతి దుర్ధర్షః తదా పూతా భవిష్యసి,

92 రామోఽపి పరమాం పూజాం గౌతమస్య మహాత్మనః
సకాశాద్విధివత్ ప్రాప్య జగామ మిథిలాం తతః,

93. పునస్తం పరిపప్రచ్ఛ ప్రాంజలిః ప్రయతో నృపః
ఇమౌ కుమారౌ భద్రం తే దేవతుల్యపరాక్రమౌ,

94 గజసింహగతీ వీరౌ శార్దూలవృషభోపమౌ,
పద్మపత్ర విశాలాక్షౌ ఖడ్గతూణీ ధనుర్ధరౌ,

శతానందోక్తిం

95 అపి తే మునిశార్దూల! మమ మాతా యశస్వినీ
దర్శితా రాజపుత్రాయ. తపోదీర్ఘముపాగతా.

వసిష్ఠం ప్రతి విశ్వామిత్రోక్తిం

96. గవాం శతసహస్రేణ దీయతాం శబలా మమ.
రత్నం హి భగవన్నేతద్ ~~త్న~~ రత్నహారీ చ పార్థివః

రామాయణ శ్లోక నానసము.

97 ధిగ్బలం క్షత్రియబలం బ్రహ్మతేజో బలంబలమ్
ఏకేన బ్రహ్మదండేన సర్వాస్త్రాణి హతాని మే.

ఋష్యశృంగోపాఖ్యానం..

98. అయం కుశికదాయాదో ముని పరమకోపనః
యదాహ వచనం సమ్యక్ తత్కార్యం నసంశయః

99. ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు అయోధ్యాధిపతిర్నృపః
అంబరీష ఇతి ఖ్యాతో యష్టుం సముపచక్రమే.

100. యస్మాల్లోభయసే రంభే మాం కామక్రోధజితైషిణమ్
దశవర్షసహస్రాణి శైలీ స్థాస్యసి దుర్భగే.

101 బ్రహ్మర్షిత్వం తపసోగ్రేణ ప్రాప్తవానసి కౌశిక
దీర్ఘమాయుశ్చ తే బ్రహ్మన్ దదామి సమరుద్గణాః

102. విశ్వామిత్రస్తు ధర్మాత్మా శ్రుత్వా జనకభాషితమ్.
వత్స రామ ధనుః పశ్య ఇతి రాఘవమబ్రవీత్.

103 నిపేతుశ్చ నరాస్సర్వే తేన శబ్దేన మోహితాః
వర్జయిత్వా మునివరం, రాజానం తౌ చ రాఘవౌ,

104 యస్మింస్తు దివసే రాజా చక్రే గోదానముత్తమమ్
తస్మింస్తు దివసే శూరో యుధాజిత్సముపేయివాన్.

బాలకాండము,

105. కః స్థితః ప్రతిహారో మే కస్యాజ్ఞా సంప్రతీక్ష్యతే.
స్వగృహే కో విచారోఽస్తి యథా రాజ్యమిదం తవ,

106. కృతకౌతుకసర్వస్వౌ వేదిమూలముపాగతౌ
మమ కన్యా మునిశ్రేష్ఠ దీప్తా వహ్నేరివార్చిషః.

107. ఇయం సీతా మమ సుతా సహధర్మచరీ తవ.
ప్రతీచ్ఛ చైనాం భద్రం తే పాణిం గృహ్ణీష్వ పాణినా

108 పతివ్రతా మహాభాగా ఛాయేవానుగతా సదా.
ఇత్యుక్త్వా ప్రాక్షిపద్రాజా మంత్రపూతం జలం తదా.

109. తం పితుర్వధభవేన మన్యునా రాజవంశనిధనాయ దీక్షితం
బాలసూనురవలోక్య భార్గవం. స్వాం దశాం చ విషసాద పార్థివః.
బిభ్రతోఽస్త్రమచలేప్యకుంఠితం ద్వౌ రిపూ మమ మతౌ సమాగసౌ,
110 ధేనువత్సహరణాచ్చ హైహయస్త్వం చ కీర్తిమపహర్తు
ముద్యతః.
111 అధికం మేనిరే విష్ణుం దేవాస్సర్షిగణాస్తదా
ధనూ రుద్రస్తు సంక్రుద్ధో విదేహేషు మహాయశాః
ఇతి ప్రథమదివసే సాయంకాలోపన్యాససమాప్తి.

రామాయణము. అయోధ్యాకాండము

ద్వితీయదినే ఉదయకాలోపన్యాసః

1 ఇదం శరీరం కృత్స్నస్య లోకస్య చరతా హితమ్.
పాండురస్యాతపత్రస్య ఛాయాయాం జరితం మయా,

2. అనుజాతో హి మాం సర్వైర్గుణైః శ్రేష్ఠో మమాత్మజః
పురందరసమో వీర్యే రామః పరపురంజయః.

3. తం చంద్రమివ పుష్యేణ యుక్తం ధర్మభృతాం వరమ్
యౌవరాజ్యేన యోక్తాస్మి ప్రీతః పురుషపుంగవమ్

4 అనేకవర్షసాహస్రో వృద్ధస్త్వమసి పార్థివ,
స రామం యువరాజానమభిషించస్వ పార్థివమ్.

5. ఇచ్ఛామో హి మహాబాహుం రఘువీరం మహాబలమ్.
గజేన మహతా యాంతం, రామం ఛత్రావృతాననమ్

6 తే తమూచుర్మహాత్మానం పౌరజానపదైః సహ.
బహవో నృప కల్యాణా గుణాః పుత్రస్య సంతి తే.

7 చైత్రః శ్రీమానయం మాసః పుణ్యః పుష్పితకానన-
యౌవరాజ్యాయ రామస్య సర్వమేవోపకల్ప్యతామ్

రామాయణోపన్యాసము.

8. అంబ పిత్రా నియుక్తోస్మి ప్రజాపాలనకర్మణి.
భవితా శ్వోభిషేకో మే, యథా మే శాసనం పితుః.

9. సీతయాప్యుపవస్తవ్యా రజనీయం మయా సహా.
ఏవమృత్విగుపాధ్యాయైః సహ మాముక్తవాన్ పితా.

10. సిక్తరాజపథాం రమ్యాం ప్రకీర్ణకుసుమోత్కరాం
అయోధ్యాం. మంధరా తస్మాత్ప్రాసాదాదన్వవైక్షత.

ఐశ్వర్యం సుమహద్వి ప్రవృత్తం త్వద్వినాశనమ్.
రామం దశరథో రాజా యౌవరాజ్యేభిషే క్ష్యేతి.

11 రామే వా భరతే వాహం విశేషం నోపలక్షయే.
తస్మాత్తుష్టాస్మి యద్రాజా రామం రాజ్యేభిషేక్ష్యతి.

12. తౌ వరౌ యాచ భర్తారం భరతస్యాభిషేచనమ్.
ప్రవ్రాజనం చ రామస్య త్వం వర్షాణి చతుర్దశ.

13. అథైతదుక్త్వా వచనం సుదారుణం నిధాయ సర్వాభరణాని భామినీ
అసంవృతామాస్తరణేన మేదినీం తదాధిశిశ్యే పతితేవ కిన్నరీ.

14. న తేఽహమభిజానామి క్రోధమాత్మని సంశ్రితమ్.
దేవి కేనాభిశప్తాసి, కేన వాసి విమానితా.

15. ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిజానీష్వ యది త్వం కర్తుమిచ్ఛసి.
అథ తద్వ్యాహరిష్యామి. యదభిప్రార్థితం మయా.

16. యం ముహూర్తమపశ్యంస్తు న జీవేయమహం ధ్రువమ్.
తేన రామేణ కైకేయి, శపే తే వచనక్రియామ్.

17 చీరాజినజటాధారీ రామో భవతు తాపసః
భరతో భజతామద్య యౌవరాజ్యమకంటకమ్

18 తతశ్శ్రుత్వా మహారాజః కైకేయ్యా దారుణం వచః
చింతామభిసమాపేదే ముహూర్తం ప్రతతాప చ.

19. నృశంసే దుష్టచారిత్రే కులస్యాస్య వినాశిని.
కిం కృతం తవ రామేణ పాపం పాపే మయాపి వా.

20. ఏష తే చరణౌ మూర్ధ్నా స్పృశామ్యేష ప్రసీద మే.
కిమిదం చింతితం పాపే త్వయా పరమదారుణమ్

రామాయణోపన్యాసము.

21. క్షేమం తు సుకుమారస్య తస్య ధర్మే ధృతాత్మనః
కథం రోచయసే వాసమరణ్యే భృశదారుణే.

22. సత్యేన లోకాన్ జయతి దీనాన్ దానేన రాఘవః
గురూన్ శుశ్రూషయా వీరో ధనుషా యుధి శాత్రవాన్.

23. ప్రియం చేద్భరతస్యైతద్రామప్రవ్రాజనం భవేత్
మాస్మ మే భరతః కార్షీత్ ప్రేతకృత్యం గతాయుషః.

24. ధిగస్తు యోషితో నామ శఠాః స్వార్థపరాః సదా.
న బ్రవీమి స్త్రియస్సర్వా భరతస్యైవ మాతరమ్.

25. వినాశకామామహితామమిత్రాం
మావాసయం మృత్యుమివాత్మనస్త్వామ్.
చిరం బతాంకేన ధృతాసి సర్పీ
మహావిషా తేన హతోస్మి మోహాత్.

26. ప్రతాప్యమానా ప్రజ్వలితా ప్రవిశ్యవా
సమాప్రశాపా స్ఫుటితా మహేంద్రిజ.
నతే కరిష్యామి వచస్సుదారుణం
మమాహితం కేకయ రాజపాంసని.

27 తథ ఇందీవరశ్యామం దీర్ఘబాహుం మహాబలమ్.
అభిరామమహం రామం ప్రేక్షయిష్యామి దండకాన్.

28 పుత్రశోకార్దితం పాపా విసంజ్ఞం పతితం భువి
వివేష్టమానముద్వీక్ష్య సైక్ష్వాకమిదమబ్రవీత్.

29. రామాభిషేకసంభారైస్తదర్థముపకల్పితైః
రామః కారయితవ్యో మే మృతస్య సలిలక్రియామ్

30. యదా వక్తుం స్వయం దైన్యాన్న శశాక మహీపతిః
తదా సుమంత్రం మంత్రజ్ఞా కైకేయీ ప్రత్యువాచహ

31. తద్గచ్ఛ త్వరితం సూత రాజపుత్రం యశస్వినమ్
రామమానయ భద్రం తే నాత్ర కార్యా విచారణా

32 పతిసమ్మానితా సీతా భర్తారమసితేక్షణా
ఆద్వారమనువవ్రాజ మంగళాన్యభిదధ్యుషీ.

33 స దదర్శాసనే రామో నిషణ్ణం పితరం శుభే.
కైకేయీసహితం దీనం ముఖేన పరిశుష్యతా.

రామాయణోపన్యాసము.

34. రామేత్యుక్త్వా చ వచనం బాష్పపర్యాకులేక్షణః
శశాక నృపతిర్దీనో నేక్షితుం నాభిభాషితుమ్.

35. స దీన ఇవ శోకార్తో విషణ్ణవదనద్యుతిః
కైకేయీమభివాద్యైవ రామో వచనమబ్రవీత్.

36. యం తు మూలం నరః పశ్యేత్ ప్రాదుర్భావమివాత్మనః
కథం తస్మిన్న వర్తేత ప్రత్యక్షే సతి దైవతే.

37 తద్బ్రూహి వచనం దేవి రాజ్ఞో యదభికాంక్షితమ్
కరిష్యే ప్రతిజానే చ రామో ద్విర్నాభిభాషతే.

38. తతస్త్వమేయాబలో రాజా భర్తృస్వాభిషేచనమ్.
గమనం దండకారణ్యే తవ చాద్యైవ రాఘవ.

39. మధుమూలఫలైర్జీవన్ హిత్వా మునివదామిషమ్
భరతాయ మహారాజో యౌవరాజ్యం ప్రయచ్ఛతి

40. స్థిరం హానానం హ్రాదయుం మహాయు పం
న భిద్యతే యు ద్విపినా వదీ ర్యుతే
ఆసేన దుం షేన చదే హాము ర్హితం
... వ్యాలాతీతే వురళాం నవిద్యతే.

41 అనుమన్యస్వ మాం దేవి గమిష్యన్తమితో వనమ్.
శాపితాసి మమ ప్రాణైః కురు స్వస్త్యయనాని మే.

42. న పితా నాత్మజో నాత్మా న మాతా న సఖీజనః
ఇహ ప్రేత్య చ నారీణాం పతిరేకో గతిస్సదా.

43. కిం త్వామన్యత వైదేహః పితా మే మిథిలాధిపః
రామ జామాతరం ప్రాప్య స్త్రియం పురుషవిగ్రహమ్.
త్రిజటస్స వాక్యమ్.

44 నిర్ధనో బహుపుత్రోస్మి రాజపుత్ర మహాయశః
ఉంఛవృత్తిర్వనే నిత్యం ప్రత్యవేక్షస్వ మామితి:

45. ఆపృచ్ఛే త్వాం మహారాజ. సర్వేషామీశ్వరోసి నః
ప్రస్థితం దండకారణ్యం పశ్య త్వం కుశలేన మామ్

46. శ్రేయసే వృద్ధయే తాత, పునరాగమనాయ చ,
గచ్ఛస్వారిష్టమవ్యగ్రః పంథానమకుతోభయమ్.

47 పురం రాష్ట్రం చ మహీ చ కేవలా, మయా నిసృష్టా భరతాయ దీయతామ్, అహం నిదేశం భవతోనుపాలయన్
వనం గమిష్యామి చిరాయ సేవితుమ్.

రామాయణ శ్లోక పఠనము

48. అథ చీరాణి కైకేయీ స్వయమాహృత్య రాఘవమ్।
ఉవాచ పరిధత్స్వేతి జనౌఘే నిరపత్రపా,

49. తత శ్శస్త్రాణ్యంగతత్రాణం వసుధాం ప్రాతిపేస్తవా.
తదేవం వా తాదృశ దుర్వృత్తా ప్రజానాము పౌలే స్థితా.

50. ఇయం ధార్మిక కౌసల్యా మమ మాతా యశస్వినీ
వృద్ధా చాక్షుద్రశీలా చ న చ త్వాం దేవ గర్హతే.

51. మితం దదాతి హి పితా మితం భ్రాతా మితం సుతః
అమితస్య హి దాతారం భర్తారం కా న పూజయేత్.

52. మురజపణవమేఘఘోషవద్దశరథవేశ్మ బభూవ యత్పురా
విలపితపరిదేవనాకులం వ్యసనగతం తదభూత్సుదుఃఖితమ్

~~[illegible]~~

53. రామం దశరథం విద్ధి మాం విద్ధి జనకాత్మజామ్।
అయోధ్యామటవీం విద్ధి గచ్ఛ తాత యథాసుఖమ్।

54. సంయచ్ఛ వాజినాం రశ్మీన్ సూత యాహి శనైశ్శనైః
ముఖం ద్రక్ష్యామి రామస్య దుర్దర్శం నో భవిష్యతి. ✓

2వ ద్వితీయాధ్యాయము వేసి ఈ తెలుగువాలు ఉపన్యాసం. ✓

అయోధ్యాకాండము,

ఇవి శ్లోకము దివసే సాయంకాలమున సాన్సః

55 అథ రాత్ర్యాం ప్రపన్నాయాం రాజా రాత్ర్యాం మహాత్మనం
అర్ధరాత్రే దశరథః కౌసల్యామిదమబ్రవీత్.

56 రామం మేనుగతా దృష్టి రద్యాపి న నివర్తతే
న త్వా పశ్యామి కౌసల్యే సాధు మాం పాణినా స్పృశ

57 ఇయం మధ్యనిశాప్యార్త్యా సౌమిత్రే ప్రహితావనమ్.
వనవాసస్య భద్రం తే సనోత్తరం త్రిలుమర్హాసి.

58. ముహూర్తం త్వరితం గత్వా నివర్తయ రథం పునః
యథా న విద్యుః పౌరా మాం తథా కురు సమాహితః.

59. ఆపృచ్ఛే త్వాం పురిశ్రేష్ఠే కాకుత్స్థ పరిపాలితే
దైవతాని చ యాని త్వాం పాలయంతి వసంతి చ.

60. తతస్త్రిపథగాం దివ్యాం శివతోయామశైవలామ్.
దదర్శ రాఘవో గంగాం పుణ్యాం ముని నిషేవితామ్.

61 నవిదూరాద్ధలవం నద్యా బహుపుష్ప ప్రవాళవాన్.
సుమహానింగుదీ వృక్షో వసామోత్రైవ సారథే.

రామాయణ శ్లోక వచనాలు.

62. తత్రరాజా గుహోనామ రామస్యాత్మసమస్సఖా
నిషాదజాత్యో బలవాన్ స్థపతిశ్చేతి విశ్రుతః.

63. ఉర్వీ త్వాస్యైవ వ్యాప్తశ్చ భవతా సర్వథా వయమ్.
పశ్యేమ జీవమానాశ్చైవ స్త్రీహా సందర్శనేన చ.

64. కథం దశరథాజ్జాతే శయానే సహ సీతయా.
శక్యా నిద్రా మయా లబ్ధుం జీవితం వా సుఖాని వా.

65. ఇక్ష్వాకూణాం త్వయా మాతులం సుహృదాం హితలక్ష్మయే
యథా దశరథో రాజా మాం న శోచేత్ తథా కురు.

66. జటాః కృత్వా గమిష్యామి న్యగ్రోధక్షీరమానయ.
తత్ క్షీరం రాజపుత్రాయ గుహః క్షిప్రముపాహరత్.

67. అగ్రతో గచ్ఛ సౌమిత్రే సీతా త్వామనుగచ్ఛతు.
పృష్ఠతోహం గమిష్యామి, త్వాం చ సీతాం చ పాలయన్.

68. న చ సీతా త్వయా హీనా న చాహమపి రాఘవ
ముహూర్తమపి జీవావో జలాన్మత్స్యావివోద్ధృతౌ.

69. ధన్యాస్తే తాపసుబంగత్వా లంబమానే దివాకరే
గంగాయమునయోస్సంధౌ ప్రపతుత్రులయం మునేః

70. దశరాత్రం శఇతస్తాత గిరిర్భూతా నవత్స్యసి
మహర్షిసేవితః పుణ్యాన స్సరత్వాత సుఖదర్శనః.

71. దేవయస్వాభయాభావం పానుపృశ్ఛసి సారథిః.
నేవాతిష్ఠతి నైసే యోవిప్రబ్ధం ప్రతిభాష్యతామ్.

72. అబ్రవీత్స్వాపి మాం భాయో భృశమసూనాక్షివర్తయత్
మాతేవమమహాత్తాతే ద్రష్టా వ్యాపుత్ర గర్భిణీ

73. దత్త్వా వనస్య కౌశాభ్యాం కౌసల్యా మా మా భూపతేః
దేపమానాం జలాంతర్గతాన్ ప్రసాదార్థమువాచ సుహ్రి

74. ఓం. నాహం తథానుశోచామి జీవితక్షయమాత్మనః
మాతరం పితరం చోభౌ వనుశోచామి మద్వ్రతే.

75. పుత్రవ్యసనజం దుఃఖం యదేతన్నమసాంప్రతం
ఏవం త్వం పుత్రశోకేన రాజన్ కాలం కరిష్యసి.

76\. యదా తు దీనం కథయన్ నరాధిపః
ప్రియస్య పుత్రస్య వివాసనాతురః
గతే౽ర్ధరాత్రే భృశదుఃఖపీడితః
స్తదా జహౌ ప్రాణముదారదర్శనః.

77 స్వప్నే పితరమద్రాక్షం మలినం ముక్తమూర్ధజమ్
పతంతమద్రిశిఖరాత్ కలుషే గోమయే హ్రదే.

78 ఆత్మకామా సదా చండీ క్రోధనా ప్రాజ్ఞమానినీ
అరోగా చాపి మే మాతా కైకేయీ కిమువాచ హ.

79\. అపశ్యంస్తు తతస్తత్ర పితరం పితురాలయే
జగామ భరతో ద్రష్టుం మాతరం మాతురాలయే.

80 అభ్యాగతం ప్రస్థానం తే రాజ్యలుబ్ధేన వేగాపోతా.
" యాం గతిం సర్వభూతానాం తాం గతిం తే పితా గతః.

81 తచ్ఛ్రుత్వా భరతో వాక్యం ధర్మాభిజనవాన్ శుచిః
పపాత సహసా భూమౌ పితృశోకబలార్దితః

82 ఆర్యం కిమబ్రవీద్రాజా పితా మే సత్యవిక్రమః
పశ్చిమం సాధుసందేశమిచ్ఛామి శ్రోతుమాత్మనః

82. రాఘవేంతి రాజావిలపన్ హాసితే లక్ష్మణే తిజ.
సమకాలత్మపరంలూవంగలో గతిరులాంవరశి

83 కృపేదానీం సద్ధర్మాత్మా కౌసల్యానందవర్ధనః
లక్ష్మణేన సహ భ్రాతా ~~[illegible]~~ సీతయా చ సమాగతః

84. కైకేయ్యాశ్చైవ ముక్త స్వబరలో రాఘవానుజః
కృత్వా కరాభ్యాం ప్రవ్యాదస్య. ప్రహాత ధరణీ తతే.

85 మాల్యాన్ ప్రస్థాని వాలా హాల్ లోకస్య దుర్లభే
తేమిదం సంజ్ఞాతం తేన కస్య కార్యం కృతం త్వయా.

86 రాజానం ప్రేత భావస్థం కృత్వా వీరావుంబాతాపసః.
తత్త్వం తురాజ్యఫలం భ్రాత్రా మధ్యే తిష్ఠసి దుర్లభే.

87 రామ ప్రస్థాపితా యా శ్చ పతిఘ్ను స్తత వాతరే.
ధనమానా మయానీతా హాలాకే నిందితా వ్యాపాస్.

88 కంఠేసజ్యపాశం ఖా విఘుంపేత్వా ధవాకతే
తస్య పాపాంక్షే దుర్బుద్ధే జలమస్థిరం విశ్వే

89. త్వామద్యని హనిష్యామి నోచేద్ ఇహ రఘుధుర్ధరం
రాఘు పాస్యానం ఇతో భ్రాతా భరతస్య మాతృహా ఇతి.

90. కులస్య త్వమభావాయ కాలరాత్రిరివాగతా,
అంగారముపగూహ్య స్మ పితా మే నావబుద్ధవాన్.

91. తస్యాః పుత్రం కృతాంతం తం చీరవల్కలవాససమ్
ప్రస్థాప్య వనవాసాయ కథం పాపే న శోచసి.

92 న త్వమశ్వపతేః కన్యా ధర్మరాజస్య ధీమతః
రాక్షసీ తత్ర జాతాసి కులప్రధ్వంసినీ పితుః

93. ఆగతస్సి క్రూరకార్యాయాః కైకేయ్యా భరతస్సుతః
తమహం ద్రష్టుమిచ్ఛామి చిరం దీర్ఘదర్శినమ్.

94. ఇదం తే రాజ్యకామస్య రాజ్యం ప్రాప్తమకంటకమ్.
సంప్రాప్తం బత కైకేయి శీఘ్రం క్రూరేణ కర్మణా.

95. హన్యామహమిమాం పాపాం కైకేయీం దుష్టచారిణీమ్.
యది మాం ధార్మికో రామో నాసూయేన్మాతృఘాతకమ్.

96. రామః పుణ్యోపహాన్ బాల్యాద్ భవిష్యతి మహీపతిః
తేహం త్వరణ్యే వత్స్యామి. వర్షాణి నవ పంచ చ.

97. త్వాం దృష్ట్వా పుత్ర జీవామి రామే సభ్రాతృకే గతే
వృత్తే దశరథే రాజ్ఞి నాథ ఏక స్త్వమద్య నః.

98. అద్యప్రభృతి భూమౌ తు, శయిష్యేహం తృణేషు వా.
ఫలమూలాశనో నిత్యం జటాచీరాణి ధారయన్.

99. హా హతోస్మి యది మామేవం భగవానపి మన్యతే.
మత్తో న దోషమాశంకే. నైవం మామనుశాధి హి.

100. అగ్నిశాలాం ప్రవిశ్యాథ పీత్వాపః పరిమృజ్య చ.
ఆతిథేయస్య క్రియాహేతో ర్విశ్వకర్మాణమాహ్వయత్.

101. నైవాయోధ్యాం గమిష్యామి న గమిష్యామి దండకాన్.
కుశలం భరతస్యాస్తు రామస్యాస్తు తథా సుఖమ్.

102. ఐశ్వర్యకామాం కైకేయీ మనార్యాం ~~[illegible]~~ మార్యరూపిణీమ్
మమైతాం మాతరం విద్ధి నృశంసాం పాపనిశ్చయామ్.

రామాయణ శ్లోక పన్నాసము.

103. సంపన్నం రాజ్యమిచ్ఛం స్త్వేకం ప్రాప్యాభిషేచనమ్
శ్రీమాంమాస్తం సముజ్ఝైత కైకేయ్యా భరతస్తు తత్.

104. ఏషవై సుమహాన్ శ్రీమాన్ విటపీ సంప్రకాశతే.
విరాజత్యుజ్జ్వలస్కంధః కోవిదార ధ్వజో రథే.

105. పితుస్సత్యం ప్రతిశ్రుత్య హాత్వా భరతమాగతమ్.
కింకరిష్యామి రాజ్యేన సాపవాదేన లక్ష్మణా.

106. ఏ. నీవు శత్రుఘ్నుఁడును ముఖ్యావిరతుడైన
భరతుఁడును తోనె యుండ నాకుఁ బరగనేని
ధరణియును నాకెంత సుఖమ్మైనని దాని
వీతిహోత్రుండు నీఱుఁ గావించుఁగాక.

107 నతం పశ్యామి తచ్ఛత్రం. పాండురం లోకసత్కృతమ్
పితుర్దివ్యం మహారాజ్ఞః సంశయో ప్రతిభాతి మే.

108 సుభగశ్చిత్రకూటోసౌ గిరిరాజోపమో గిరిః
యస్మిన్వసతి కాకుత్స్థః కుబేర ఇవ నందనే.

అయోధ్యా కాండము.

109. నిర్దేశ్యన్ స ముహూర్తాంతం దదర్శ భరతో గురుమ్
ఉటజే రామమాసీనం జటామండలధారిణమ్.

110. యస్సంసది ప్రకృతిభిః ర్భవేద్యుక్త ఉపాసితుమ్
వన్యైర్మృగైరుపాసీనః సోయమాస్తే మమాగ్రజః.

111. ఇత్యేవం విలపన్దీనః ప్రస్విన్నముఖపంకజః
పాదావప్రాప్య రామస్య పపాత భరతో రుదన్.

112. నిప్రోక్తే లంకయాత్రే భవతి ససీతే సహలక్ష్మణే
దుఃఖిశోకాభిభూతస్తు రాజా త్రిదివమభ్యగాత్.

113. సమాప్త వనవాసం మామయోధ్యాయాం పరంతప
తాను హాసేష్విత పునస్తాతే లోకాంతరంగతే.

114. ఇదం భుఙ్క్ష్వ మహారాజ ప్రీతో యదశనా వయమ్
యదన్నః పురుషో భవతి తదన్నాస్తస్య దేవతాః

115. త్వయా రాజన్నయోధ్యాయాం ప్రాప్తవ్యం [illegible]
[illegible]కృతమ్. వస్తవ్యం దండకారణ్యే మయా వల్కలవాససా.

116 నందంత్యుదిత ఆదిత్యే నందంత్యస్తమితే రవౌ.
ఆత్మనో నావబుధ్యంతే మనుష్యా జీవితక్షయమ్.

117. ఇహామే స్థండిలే శీఘ్రం కుశానాస్తర సారథే
ఆర్యం ప్రత్యుపవేక్ష్యామి. యావన్మే న ప్రసీదతి.

118. సోధిరుహ్య నరవ్యాఘ్రః పాదుకే హ్యవరుహ్య చ
ప్రాయచ్ఛత్సుమహాతేజా భరతాయ మహాత్మనే.

119. చతుర్దశే హి సంపూర్ణే వర్షేహని రఘూత్తమ.
న ద్రక్ష్యామి యది త్వాం తు ప్రవేక్ష్యామి హుతాశనమ్.

120. నందిగ్రామం గమిష్యామి. సర్వానామంత్రయేద్య వః.
తత్ర దుఃఖమిదం సర్వం సహిష్యే రాఘవం వినా.

121. స యయౌ శ్రుత్వా కులటేభి క్ష్మే రావణం నిర్దిశ్య శంకితా:
ఛన్నోన్న వయుప జల్పంతన్నైన శృత్రు రిరిధం కత్థాం

122. రావణావరజః శ్రీవత్స లక్ష్మీ నామేశాదార్క్ష్య సం
ఉవాచ్య తాపసాన్ సర్వాన్ జ్ఞాన స్థాన సకేతనాన్.

123 శిథిలాం వలితాం వృద్ధాం జరాపాండురమూర్ధజామ్
సతతం వేపమానాంగీం ప్రవాతే కదళీం యథా,

124. ఇదం దివ్యం వరం మాల్యం వస్త్రమాభరణాని చ.
అంగరాగం చ వైదేహి. మహార్హం చానులేపనమ్.

125. సదృశా. శోభ్యా పర్యుష్టా చ్ఛులోకేత న్నాపి తాజనాత్.
ప్రత్యక్షరా మహాపాత్రిలి. శకేనాపి సమోనువి.

ఇతి ద్వావింశతియు దివస సాయంకాలీయున్నా సర్గః. ✓

రామాయణాంతర్గత సర్గము, అరణ్యకాండము.

తృతీయాధ్యాయే ఉదయమాన సర్గః

1 తే వయం భవతా రక్ష్యా భవద్విషయవాసినః।
నగరస్థో వనస్థో వా త్వం నో రాజా జనేశ్వరః॥

2 సీతయా సహ కాకుత్స్థస్తస్మిన్ ఘోరమృగాయుతే
దదర్శ గిరిశృంగాభం, పురుషాదం మహాస్వనమ్.

3 త్రీం సింహాంశ్చతురో వ్యాఘ్రాన్ ద్వౌ వృకౌ పృషతాన్దశ
సవిషాణం వసాదిగ్ధం గజస్య చ శిరో మహత్.

4 అధర్మచారిణౌ పాపౌ కౌ యువాం మునిదూషకౌ.
అహం వనమిదం దుర్గం విరాధో నామ రాక్షసః॥

5 చరామి సాయుధో నిత్యం ఋషిమాంసాని భక్షయన్
ఇయం నారీ వరారోహా మమ భార్యా భవిష్యతి.

6 తచ్ఛూలం వజ్రసంకాశం గగనే జ్వలనోపమమ్।
ద్వాభ్యాం శరాభ్యాం చిచ్ఛేద రామః శస్త్రభృతాం వరః॥

7 తస్య రౌద్రస్య సౌమిత్రిః సవ్యం బాహుం బభంజ హ
రామస్తు దక్షిణం బాహుం తరసా తస్య రక్షసః॥

8. ఓ ధన్వర్ధ యెంజ నేతాలత. మహార్హ సువర్ణ సన్నిభాః
తంత్రైః ప్రము భగస్న త్వంథ సతే క్షై యెూ విధా స్వతి.

9. ఓ సంస్థా శంలతం వసుధాం శరణ్య విభుధే శ్వర దేవ
సుప్రభాకర కాంతి దేహం విర జోంబర ధారిణామ్.

10. ఓ కాంక్షా శ్వానరవా యుధ వర్త వహాన మధూరలః
త్రి వర్ణి లోకం నీ గమ్యాని. శ్వానపు ధృ ష్టిభి ప్రియోతిధిః.

11 పక్షీంద్ర ముప ఠంర వృక్షం ధరంద వార భ్రా వాసి నామ్.
పవాం తపస్వి నాంవీర లపసా భావితాత్మి నామ్.

12. త్రైలోక్యం యుధిరం రాధ్రుం పర పాలి స్వాభి పాం సనమ్.
నిర్వైరం ప్రయుతే మోవా ల్త్రచ్ఛ తే సమయ స్థితామ్.

13 రామం లపః ప్రభావేన శరా వాన్యం నిశాచరాన్
దిరార్శితం లునే శ్వా వుశీర్షపః బంధ యులుం వయమ్.

14 ఓ ష్నవాం జీవితం జవన్యం తావ్యం వాసి లేస లక్ష్మీ రావః.

15 ప్రతిజ్ఞాం సంసూత్ర బావర్తిష భూస్వ విశేష లక్ష్మీ.

15. అగ్రతః ప్రయయౌ రామః సీతా మధ్యే సుమధ్యమా
పృష్ఠతస్తు ధనుష్పాణిః లక్ష్మణోఽనుజగామ హ.

16 ఇదం పంచాప్సరో నామ తటాకం సార్వకాలికమ్.
నిర్మితం తపసా రామ. మునినా మాండకర్ణినా.

17 తథా సంవసతస్తస్య మునీనామాశ్రమేషు వై
రమతశ్చానుకూల్యేన యయుస్సంవత్సరా దశ.

18. మేషో నిష్క్రమితుం తత్ర కృత్వా జఠరం స్వరక్షసతి
భ్రాతుస్తే మేషరూపస్య గతస్య యమసాదనమ్.

19. తే వయం వనమత్యుగ్రం ప్రవిష్టాః పితృశాసనాత్
ద్రష్టుమిచ్ఛామహే సర్వే భగవంతం నివేదితాన్.

20. ఇదం దివ్యం మహచ్చాపం హేమవజ్రవిభూషితమ్
వైష్ణవం పురుషవ్యాఘ్ర నిర్మితం విశ్వకర్మణా.

21. దండకేన పరిత్యక్తా పాపియం దేశో మహాత్మనా
భార్గవస్య వచాపేన నిర్మనుష్యమృగోఽభవత్.

రామాయణంలోని నానుసవలు.

22. ఇతో ద్వియోజనే తాత బహుమూలఫలోదకః
దేశో బహుమృగః శ్రీమాన్ పంచవట్యభివిశ్రుతః.

23. అథ పంచవటీం గచ్ఛన్నంతరా రఘునందనః
ఆససాద మహాకాయం గృధ్రం భీమపరాక్రమమ్.

24. బ్రాహ్మణైర్నవ్యతస్మైన ధీరఘ్నైనచలక్షితా.
ద్యుత్యాయా పుత్రేణ ధర్మాత్మా నసంతృప్తః పితామహ.

25. సేవమానే దృఢం సూర్యే దిశమంతకపాలితామ్.
విహీనతిలకేవ స్త్రీ నోత్తరా దిక్ప్రకాశతే.

26. అత్యంతసుఖసంవృద్ధః సుకుమారస్సుఖోచితః
కథం స్వపరరాత్రేషు సరయూమవగాహతే.

27 భర్తా దశరథో యస్యాస్సాధుశ్చ భరతస్సుతః
కథం ను సాంబా కైకేయీ తాదృశీ క్రూరదర్శినీ.

28 నతేంబా మధ్యమా తాత గర్హితవ్యా కథంచన
తామేవేక్ష్వాకునాథస్య భరతస్య కథాం కురు

29. సాతు శూర్పణఖా నామ, దశగ్రీవస్య రక్షసః
భగినీ, రామమాసాద్య దదర్శ త్రిదశోపమమ్.

30. సీ. ఇందీవరశ్యామవపు(, గంధర్వసమధాము,
సాజానుబాహు నీలాభ్రదేహు(
గమలపత్రనిభాక్షు విమలశోభనవక్షు
వల్కసుమనోహరు విస్ఫురితవీరు.
రాజలక్షణసమేతు రాఘవాన్వయజాతు.
దరహాసవదను సౌందర్యసదను.
రమణీయగుణజాలు, విమలవిద్యాశీలు(
గరుణాలవాలు భాసురశీలు(
దరుణాయతాననలతు సీతాసమేతు.
ఘనజటాధారి వల్కలాజినవిహారి.
రామునందందఁ జూచి శూర్పణఖ యపుడు
కామబాణావసన్నచిత్తంబ కదియవచ్చె.

31 సీ. తనదుకన్నెఱికంబు తగుయువసుమచిత్తంబు(
గాంచు రెంటువైనీడుగాఁ దలంచి
తనమహోదరకులునాయువవృత్తమధ్యంబు(
గాంచిరెండొకటగా డెంచి నా

రామాయణశోధనాపదము

అనవిరూపాక్షులు లాయ నవిశాలాక్షులు
పరికింపి సరియగు శాంబ్రస్తుతించి.

తన తామునే శమాయ నను కేశవు గూచి
తగు నరిడెంటాన దమకమూని.

తన దుర్వార్థ్య కమాయున తకురాతలయును.
దన విశ్వతత మూర్తి యూయు నవి ను తమయూర్తి
తనదు భైరవనాద అమాయున సునాద
మరపియజ్ఞాన బుద్ధిలెకొను మందలించి.

32. రావణో నామ మే భ్రాతా బలీయాన్ రాక్షసేశ్వరః
వీరో విశ్రవసః పుత్రో యది తే శ్రోత్రమాగతః

33. ~~[illegible]~~
వికృతా చ విరూపా చ న చేయం సదృశీ తవ.
34. అహమేవానురూపా తే భార్యారూపేణ పశ్యమామ్

34 తం. నిను వంటెరూపవతి నేం మనుగానకలా లుట్టుదగిన దోలగని
దొరకె, కొని నాడ జేసవేటాక, పని తనువు విసించే గౌరవ
మ్మునే నా మున.

35. తేనజస్తేవ షడైశ్వా లాశీలవా న్వియ దర్శనం॥
శ్రీమానవ్యక్త రూపశ్చ లక్ష్మీ నారాయణో వీర్యవాన్.

36. కథం దాసన్న మేదాసే భారాన్న భవితు విస్మృపే.
హా కామయోర్భీక్షా పరమా ప్రాప్త లాంన మలవర్తిని!

37. ఇ ~~త్యుక్త్వా~~ కోపోరూప మిదం తీక్ష్ణసంభృతజ్న వరవర్తిని
ఘోనుషీ ఘ వరారోహా కుర్వశ్చ వంచి బాష్పగా॥

38 ఇత్యుక్త్వావచన గవాక్షే మలాల సద్యశ్శేక్షణా.
రెక్షథా వత్సుసం తృష్ణా మ వో లాంల నోవశేమవ

39. సా వి రూపా మహా ఘోరా రాక్షసీ శోణితా లోక్షితా.
ననాద వివిధాన్నాదాన్ యథా ప్రావృషి తోయదః॥

40. తతః శారూపసంపన్నా సుకుమారా మహాబలా.

రామాయణార్థ స్వ్యసవాలు.

పుండరీకవిశాలాక్షౌ చీరకృష్ణాజినాంబరౌ.

41. ఫలమూలాశనౌ దాంతౌ తాపసౌ ధర్మచారిణౌ.

పుత్రౌ దశరథస్యాస్తాం భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ.

42. తరుణీ రూపసంపన్నా సర్వాభరణభూషితా.

దృష్టా తత్ర మయా నారీ తయోర్మధ్యే సుమధ్యమా,

43. రాఘవోపి మహాబాహుః పంపాతీర విభూషితః.

చరాచర జగం ధర్మో త్రైలోక్యా నిర్వాంసి మాబభీల్.

44. కాంచననేమి సంఘట్టనంబున ద్రోవ

జెను గట్టు శిలలెల్ల బండిగాగ.

కనకధ్వజాగ్ర సంఘటిత పటప్రభం

జనపూ తరమున వేంఘు సమాలిపోటం

ఘుటులఘ్ఘటక ఖురపుట ఘట్టనోద్ధూత

ధరణీపరాగ మంబరమునిండ.

కనక ఘంటా ఘణాంఘణ నాదంబులు

దిక్కరికర్ణముల్ త్రెకటలింప.

ఉరక్కాబకాడము.

గగనముచేఁ జనురవిశకాంగంబు పగిది,
లోచనంబుల కలిదుర్వ్యాలోకనముగు మం,
శీఘ్ర భరమునశేషించి శరముగుదంపు,
గాఢ రయమునఁ జను బాండె జయుని రధము.

45. ఉ. ఆసదృశత్వ ప్రకర భ్రమితంబకధ్వనిసేయుబంఘూరబృంగిణా
కసముచనై త్తురుల్లరియుఁగా దొడఁ గ్రేవులజిబ్బరాన భంబులం
దుసకలదుర్నిమిత్తములు దోఁచుచునున్నవియున్నియుంగరం
బుకరవినాశసూచనములై కనుపట్టెడిఁ గాంటెలల్లెటా.

46. రథికసారథిక్షేరద్విష్టయుతంబులౌ
మందరాచలవిభస్యందనములు.
కాలజీమూతసంఘాతసంతానంబు
లై యొప్పు మత్తమదగజములు.
జవసత్త్వజితమనస్సు ~~మ~~ పవమానమాధవ
వాహనంబులు సరిదిద్వానములు
నాటుకకొండలనగజేమైనులుగ్రాల
విక్రమేగుచునున్నవీరభటులు
మడిసి కౌరవరయోంధపెనుగాములల మాడిఁ
దారుణాకారరాము మాస్త్రప్రశస్త్ర

రామాయణాదు వ్యాసము.

చరడకోదండనిస్సృతబాణలతాల
ఖండమండితకాండప్రకాండతాలిని.

47ఉ. రామధనుర్విముక్తంబగు.
భీమాస్త్రంబు పదవేయి పిడుగులవోలెం దన్
వ్యోమము వడిఁదేగి గ్రక్కునఁ
దామసుఁడగు ఖరుని యురముఁ దప్పక సొచ్చెన్.

48. ఏతదర్థం మహాతేజా మహేంద్రః పాకశాసనః
శరభంగాశ్రమం పుణ్యమాజగామ పురందరః

49. తతస్తు తం రాక్షససంఘమర్దనం
సభాజ్యమానం ముదితైర్మహర్షిభిః
పునః పరిష్వజ్య శశిప్రభాననా.
బభూవ హృష్టా జనకాత్మజా తదా.

ఇతి శ్రీ తేయుద్వినేడ తోయరాయణాదు వ్యాసః.

50 సంతాపాత్ప్రాప్య పాపం నను జ్ఞానిర్వృత్తమే రామ హే యశస్వాం
శక్తస్స పురుష పాప్మాక్షుద్రస్పష్టం పునరపి ప్రజానాం.

51 అసన్నాప పరార భాగ్యాం త్వం ప్రభృతి ధన్యతమ మహోవన
సతయోరహోతః కామా రామో వః స్వస్తి జీవితమ్

52 జయ సమరాంతస్థలి సంధి వాలము సమస్తవర రరాత్రంబరి
గృహ్య గర్వం పనశిల మున్ నిశిత ఖడ్గ స్ఫురదంష్ట్రం బుసు
ప్రము బాహావ ఘువ ప్రస్ఫూర్త మగు శుంభ దావ పార్శ్వ మున్
గ్రహ ముష్టా నవ వేలు కొల్వుఁదగునే వ్రాప్యదం పాత్రమా

53. ఆశాంతవిస్తీర్ణ ఖఘ నాం పీన శ్రోణి తటే పటేన ధరాన్
భాగ్య శ్రద్ధ చ తవానేతు ముఖ్యతా వాం వదాన నాన్

54, దాక్షిణ్య శ్రీని రాముండు బుద్ధుఁడు
గాఁడు దుష్టుఁడు గాఁడు ధర్మ
మార్గ విష్టుఁడు గాఁడు మార్య మెఁదగు వాఁడు
గాఁడు ఖలాత దోషి గాఁడు పిత్రుని

రక్షుఁడు గాఁడు దుర్నీతి గాఁడు లోభుఁడు
గాఁడు విదానం ము

రామాయణోపన్యాసము

శుద్ధ గాంధి కులపాంసనుడగు గాంధి కేకలే

వంచకుడగు సత్యవాది బనకు.

వెడి(పి తత్త్వ యథార్థవెల్లడి(పి రులు

దక్షిణమును బాసి దండకారణ్యమునకు.

వన్నైన మన్మోహనుల్ని ప్రభావంబు తెలియు

వాగ్రహంబున నన్నితంబులాడ(దగునె.

55. సులభాః పురుషా రాజన్. సతతం ప్రియవాదినః

అప్రియస్య చ పథ్యస్య వక్తా శ్రోతా చ దుర్లభః

56. అప్రియమేవ యంపాత్తత్త్వే బ్బయన్న సాబవాల్త్రినా

నత్వం సమర్థస్త్రాంవార్తుం రామబాపా ~~ఆ~~ క్రియాంవనే

57 (శ్రీ) రుమణ్ణి నాలుముండి ప్రతిపాదపవుంమనురామభద్రాన్

సముద్రతరంగములాగ ధ్వనితబాప్రుచి(గాగమనల్లిగాన్న

తుమివరు(గా(గవలరులజలూజచద్వారినిగాగరాక్షసు

తమకనుబున్న వాడనిటు తప్పకరావణాలునింబలేన్.

[illegible]

అరణ్యకాండము.

5:8 (ప్రసీద లంకేశ్వర రాక్షసేంద్ర) లంకాం ప్రసన్నో భవ సాధు గచ్ఛ
త్వాం సర్వవేషు దాశరథిం కమస్వ నిత్యం రామస్య భార్యాం రతలాంశ్వనే
వు.

5:9. మనోహర స్నిగ్ధ వర్ణే, రత్నైకర్ణి నామిదే రవ్రతం
శ్రీకేన రాక్షసేన బాలో మృగం గచ్ఛ పర మనోభవం,

60. ఒకమాటు వనమృగయూథంబులోఁ గూడి.
~~ఒకమాటు లేచి~~ గుయ్యిమను సవ్వడి వినంబడఁ గొంత సేపు.
ఒకమాటు విడివడి యొకచోటఁ జూడఁగ
~~జూ~~ గోచరింపక తిరుగుఁ గొంత సేపు
ఒకమాటు లఘుగతి నెన్నెమ్మార్గముననైన
వింతగాఁ జూపట్టు ~~గొ~~ గొంత సేపు
ఒకమాటు మృదుశాద్వలోపరిస్థలముల
(క్రొత్త) గడ్డి నిలిచెయుఁ గొంత సేపు
గొప్ప లతిప్పలపై నెగుఁ గొంత సేపు.
తరుల బహుశాఖలలో బాఱు గొంత సేపు
గహనమునకు నీమ్లిమాయామృగంబు నేర్పు
తోఁ దూరంబు గాని యొనగె మహిహారవములు ని,

61. శా. (రాంబద్ధై బరిదిక్ష్మినాథముదర్శనార్హసేత, వాలక్ష్మ

రామాయణోపన్యాసము

యం చుంబే రాం జని యుంత్రశాత శరబాధాపీడిత హృద్యుద్ధైః
సంహారం బులుమాని మేనన సుకృతల్ సంధింపంగా లేక వే
పంచత్వం బును బొందెదనప్పుడెనిలంప ద్వేషిలేత స్వాహాల్.

62. ~~[illegible]~~
తమువాచ తతస్తత్ర కుపితా జనకాత్మజా.
సామిత్రే మిత్రరూపేణ భ్రాతుస్త్వమసి శత్రువత్.

63. పన్నగాసురగంధర్వ దేవదానవరాక్షసైః
రశక్యస్త్వత్తైదేహి! భర్త్రా మే యుంవసంశయం.

64. బిరస్య నిధనాదేవ ఋవస్థానవధంతతి.
రాక్షసాధిథావామే విస్రుబంలిశవావేన,

65. సుకుష్టస్త్వం వనే రామ మేం నమేం నానుగచ్ఛసి.
మమహేతోః ప్రతిచ్ఛన్నః ప్రయుక్తో భరతేన వా.

66. (?బ) వీక్షితోస్సేతాం హెరబులరివ ఖాతేంద్రియార్హః
ఉత్తరం ల్క్ష్మణోవత్తాం దైవతాఞ్జలిమామ.

అరణ్యకాండము.

67 నసహే హి ధృతం వాక్యం వైదేహి జనకాత్మజే.
తోత్రుయోరుచ యత్నే ద్వితీత్రు నాగా చసన్నిబ్ధే,

68. రక్తఉత్తు త్వ్వం విశాలాక్షి సనుగాతవనదేవతాః
విమత్వా నిశాపూర్ణా కేయూని పాదుష్కరం తదే,

69. అపి వృక్షం సహారామే కా పశ్యే యం వనరాగతః
నవే ... జానామి వైదేహి జనకాత్మజే.

70. తతస్య సీతాం ఉవాచ ధృతౌ లక్ష్మణోహ్యభాః
కృతాంజలిం కేంచిత్ ప్రకాశయ,
అనిర్దిశ్య మాకాశే బహుసత్త్వ నిషేవితం
జగామ రామస్య సమీపమాత్మవాన్.

71 తదా సాధ్వ[illegible] దశగ్రీవః క్షిప్రమంతరధానస్థితః
అభవద్యువైదేహీం పరివార్య జనరూపం కృతః.

72. తతముగ్ధే జైత్రికధాంటనస్థానరుహో దుర్మాః
సమీక్ష్యేన సపుకంపతే నవ్వా వాలచమారుతః.

రామాయణ తన్ని సమా.

73. దుహితా జనకస్యాహం మైథిలస్య మహాత్మనః
సీతా నామ్నాస్మి భద్రంతే రామభార్యా ద్విజోత్తమ.

74. ఉషిత్వా ద్వాదశ సమా ఇక్ష్వాకూణాం నివేశనే.
భుంజానా మానుషాన్ భోగాన్ సర్వకామ సమృద్ధినీ.

75. యేన విత్రాసితా లోకా స్సదేవాసుర పన్నగాః
అహంతు రావణో నామ, సీతే రక్షోగణేశ్వరః

76 లంకానామ సముద్రస్య మమ మధ్యే మహాపురీ.
సాగరేణ పరిక్షిప్తా నివిష్టా నగమూర్ధని.

77 ఏవం ప్రసన్నం ఇతస్సింహం మామివాప్సు సునిర్భయామ్
నాహం శక్యా త్వయా స్ప్రష్టుం మాదిత్యస్య ప్రభా యథా

78 యదంతరం వాయస వైనతేయయో
యదంతరం మద్గు మయూరయో రపి,
యదంతరం సారస గృధ్రయో ర్వనే
తదంతరం దాశరథేస్తవైవ చ,

79 సీతాయా వచనం శ్రుత్వా దశగ్రీవః ప్రతాపవాన్
హస్తే హస్తం సమాహత్య చకార సుమహద్వపుః

80 ప్రతిపద్య స్వకం రూపం రావణో రాక్షసాధిపః
సంరక్తనయనః క్రోధాజ్జీమూతనిచయప్రభః.

81 ఇత్యుక్త్వా వైదేహీం వాక్యం ప్రియార్హాం ప్రియవాదినీం
అభిగమ్య సుదుష్టాత్మా, రాక్షసః కామమోహితః.

82 జగ్రాహ రావణః సీతాం బుధః ఖే రోహిణీమివ
వామేన సీతాం పద్మాక్షీం మూర్ధజేషు కరేణ సః
+ 87 పశస. తతః.

83 వృద్ధోఽహం త్వం యువా ధన్వీ సశరః కవచీ రథీ
తథాప్యాదాయ వైదేహీం కుశలీ న గమిష్యసి.

84 స భగ్నధన్వా విరథో హతాశ్వో హతసారథిః
అంకేనాదాయ వైదేహీం పపాత భువి రావణః.

85. [illegible] నఖపక్షముఖాయుధః
సంతతా గృధ్రరాజేన క్లిష్టమానో ముహుర్ముహుః

రామాయణోపన్యాసము.

86. తతస్తు తం పుత్రరథం మహాత్మే
నిహంతి తం రావణ వేగమస్థితమ్.
పునః పరిష్వజ్య శశిప్రభాననా.
రురోద సీతా జనకాత్మజా తదా,

+87 రామాశ్రమాద్విగత లక్ష్మీ సన్నిధానా
శ్రీలాం బభార చపల ఖం పశికాశనే రథం,
మాలాం నవోత్పలమయీం పల భ్రష్ట వేణా
దేవాలయాదివ విరస్త జనా దలరతోః.

88. దృష్ట్వా సీతాం పరామృష్టాం దీనాం దివ్యేన చక్షుషా.
కృతం కార్యమితి శ్రీమాన్ వ్యాజహార పితామహః

89. న మే పుత్ర పసే నేచ కర్మణా నేన రావణ.
జ్ఞాత్వా విశదమేతం యన్నిమ్బార యుత్వా వలాయనే.

90. పోయుతూకా లతా వైదేహీ రం బమాద్ద వనపస్వినీ.
దదర్శ గిరిశృంగస్థాన్ పంచవానర పుంగవాన్.

రెండవ కాండము.

91 శోకవనివాము ధ్వస్తౌ ధితేనిలయం తాపాలి.
తాత్రియం రక్షేన్నాతాం గూఢం యయువీ ఖడ్గపురివారితా,

92 ఉదర్శపూర్ణ కాలాంబర పోలతాం సీతయాతదా.
శ్రియా విరహితాం ధ్వస్తాం హేమంతే పద్మినీమివ.

93 గచావితే యం పృష్టా కిః ప లాన్నపి బవాప్ప నశి
ఉద్ధవా పద్మినీం యాతా ఖలార్థం వానరేరహతా,

94 ఖ్యా బయ.. లతాంగి కన్ద్వ్యాతా గతావలావత్ర్య నిష్పా ~~[illegible]~~
యుతాక్షిం గదం బత్త్రయు న్ని ల్యియుక్తస
న్నితంబం గదంబావటే బూ తుమా బటా
బితే బె ప్పు మా యుం లేవేనుం ము నాకు న్.

95 చామరము. లేలతేత్రగానవాది లేలనాటి కేళనగా
పాలమూర సాలనగా విశాల నందనాళనగా
తాలనగా ఆమాలమా మధుస్ర వత్కృ కాండపొం
తాలనగా ప్రవాళమా ఘనస్ఫురద్యుమాలనగా

96 మత్త. మందయానను గానవాపి బి మండ నలావాటిన్ల్యందుమ

రామాయణోపన్యాసము.

కుందనమా యరవిందనీలా ఘనకా వలాంబరముంబనా

కలదవలావన కందమూనబు (గాంబు పుష్పాలంకుందువనా

బంధనావని శీలితనావన జాతమా గిరి జాతనా.

చూర్ణం

97. పరాకులనాని పైత్రగాని బాలిమా ఆవేదనా

మేలుతాలకేంబు యెరయు (బో యెవేరవానంజేసి తన

వెంటనే వెంటనే విన్నవించగనమ్మిత్రో బుజాడు చెప్పినా

విరాళి కరాన్ని పాలనవేత్రవృద్ధ బలుదుర్భలంబునా.

తరల. మధమరాళగాగానవా యలవందయూనను జానకిన్

98. తలదిలకబుత్రుని గానవా నృపపుత్రి (పుత్రి వయోధరల్

సరవలాంబు బుహారకే (గానవే సంభ్రమంబు ఖరాందమా

కోదముతురెవ్వర గానవానవనోవులబ్ధ మెలికవన్.

99. వనమయూరం. చంద్రకిరణ ప్రతిమ మాలదరహాసం

ఇంద్రముఖ రాజ్ఞివిలసన్నిభ విలాసం

ఇంద్రవిభవ నల వంపవసుహాసం

ఇందదీ, సయూమధురసా లతలూంగ గంధి లెదు

అరణ్యకాండము.

100 తన్ని శ్రీ అభ్యలశాంనాథ దృష్ట్వా సర్వాంగ సుందరీ
రామా రత్నవనోద్యోతే మయా విరహితా త్వయా,

101 విశీర్ణం పతితం భూమౌ తవ ఖండం అసకాంచనమ్
క్షత్రం శతశలాకం చ దివ్యమాల్యోప శోభితమ్.

102 నానేయాసి జగత్యుర్వ్యాం త్రైలోక్యం సచరాచరమ్
యావదృక్ష్యన ముస్నాత్వై తాన ద్రక్ష్యామి సాయుధ్రైం

103 సా దేవీ మమ మాతా చ రావణేన నశిష్యం హ్యతమ్
త్వయా ఆయా విరహితా దేవి లక్ష్మీ దేవచరాచర.

104. ఉపరుద్ధం ఇదం మే పాపా దృష్ట్వైర్వమ తిరాయుషః.
పద్మాని వృక్షాం స్నేహం వర్షా నుశోచ్య తయాత్త్వ భావ్

105 ఏతద్ నామ మహామార్గం యం సమేతాను లక్ష్మణ నాస్తిదు
త్వలేప్తు యాం జానకీం త్వా అన్యోన్య కానికాం సుస్నేర

106 యా సతీ శ్రీర్హ్రీ శీలానాం అతిహేతోస్త్వయా సహ
ఉపావర్తినాం యాచ యా వభూ మొద్రతయా

రామాయణానువాదము

107 మయా త్వమనుజ్ఞాతో గచ్ఛ లోకాననుత్తమాన్
గృధ్రరాజ మహాసత్త్వ సంస్కృతశ్చ మయా వ్రజ.

108 స ముత్తో బాహు రత్నార్థం ప్రసార్య విపులౌ భుజౌ.
జగామ సహ తేనైవ రాఘవౌ ప్రేక్ష్య ఖలాత్.

109. శ్రూయతాం రామ వక్ష్యామి సుగ్రీవో నామ వానరః
భ్రాతా నిరస్తః క్రుద్ధేన వాలినా శక్రసూనునా.

110. తౌ కబంధేన తం మార్గం పంపాయా దర్శితం వనే.
ప్రతస్థతు ర్దిశం గృహ్య ప్రతీచీం నృపవరాత్మజౌ.

111 చక్షుషా తవ సౌమ్యేన పూతాస్మి రఘునందన
గమిష్యామ్యక్షయాన్ లోకాంస్త్వత్ప్రసాదాదరిందమ.

112 తస్మింస్త్రిష్ఠితా విఘ్నాః కస్మిత్ర వర్ధతే తపః
తస్మిత్ర విరతః క్రోధః అహంకారస్పృహాదయః.

113 నానాద్రుమలతాకీర్ణాం పంపాం పానీయవాహినీం
పద్మైః సౌగంధికైస్తామ్రాం శుక్లాం కుముదమండలైః
నీలాం కువలయోద్ధూతై ర్బహువర్ణాం కుథామివ

రామాయణాంతర్న్యాసము.

కిష్కింధా కాండము.

1 ఏతౌ వనమిదం దుర్గం వాలిప్రణిహితౌ ధ్రువమ్ ।
ఛద్మనా చీరవసనౌ ప్రచరంతావిహాగతౌ ॥

2 కపిరూపం పరిత్యజ్య హనూమాన్ మారుతాత్మజః ।
భిక్షురూపం తతో భేజే శఠబుద్ధితయా కపిః ॥

3 పద్మపత్రేక్షణౌ వీరౌ జటామండలధారిణౌ ।
అన్యోన్యసదృశౌ శూరౌ దేవలోకాదివాగతౌ ॥

4 ధైర్యవంతౌ సువర్ణాభౌ కౌ యువాం చీరవాససౌ ।
నిఃశ్వసంతౌ వరభుజౌ పీడయంతావిమాః ప్రజాః

5 సింహస్కంధౌ మహోత్సాహౌ సమదావివ గోవృషౌ ।
ఆయతాశ్చ సువృత్తాశ్చ బాహవః పరిఘోపమాః ॥

6 నానృగ్వేదవినీతస్య నాయజుర్వేదధారిణః ।
నాసామవేదవిదుషః శక్యమేవం ప్రభాషితుమ్ ॥

7 సంస్కారక్రమసంపన్నామద్రుతామవిలంబితామ్ ।
ఉచ్చారయతి కల్యాణీం వాచం హృదయహారిణీమ్ ॥

రామాయణ ఉపన్యాసము

8 సర్వలోకస్య ధర్మాత్మా శరణ్యః శరణం పురా
గురుర్మే రాఘవః సోఽయం సుగ్రీవం శరణం గతః

9. యస్య ప్రసాదే సతతం ప్రసీదేయురిమాః ప్రజాః
స రామో వానరేంద్రస్య ప్రసాదమభికాంక్షతే.

0 భిక్షురూపం పరిత్యజ్య వానరం రూపమాస్థితః
పృష్ఠమారోప్య తౌ వీరౌ జగామ కపికుంజరః

1. రోచతే యది వా సఖ్యం బాహురేష ప్రసారితః
గృహ్యతాం పాణినా పాణిర్మర్యాదా బధ్యతాం ధ్రువా.
అగ్నిం దీప్యమానం తౌ చక్రతుశ్చ ప్రదక్షిణం.
2 సుగ్రీవో రాఘవశ్చైవ వయస్యత్వముపాగతౌ.

~~[illegible]~~

3. సీతా కపీంద్ర క్షణదాచరాణాం రాజీవ హేమ జ్వలనోపమాని, సుగ్రీవ రామ ప్రణయ ప్రసంగే వామాని నేత్రాణి సమం స్ఫురంతి.

4. నాహం జానామి కేయూరే నాహం జానామి కుండలే.
నూపురే త్వభిజానామి నిత్యం పాదాభివందనాత్.

కిష్కింధాకాండము.

15. ధనత్యాగస్సుఖత్యాగో దేశత్యాగోపి వా పునః,
వయస్యార్థే ప్రవర్తంతే స్నేహం దృష్ట్వా తథావిధమ్.

16. స తు సుప్తజనే రాత్రౌ కిష్కింధాద్వారమాగతః,
నర్దతి స్మ సుసంరబ్ధో వాలినం చాహ్వయద్రణే.

17 అథ దీర్ఘస్య కాలస్య బిలాత్తస్మాద్వినిస్సృతమ్.
సఫేనం రుధిరం రక్తమహం దృష్ట్వా సుదుఃఖితః.

18 రాజ్యం ప్రశాసతస్తస్య న్యాయతో మమ రాఘవ,
ఆజగామ రిపుం హంతుం వాలీ తమసురోత్తమమ్

19 తేనాహమపవిద్ధశ్చ హృతదారశ్చ రాఘవ,
తద్భయాచ్చ మహీం కృత్స్నాం క్రాంతోయం సవనార్ణవమ్

20 మహిషో దుందుభిర్నామ, కైలాసశిఖరప్రభః,
బలం నాగసహస్రస్య ధారయామాస వీర్యవాన్.

21 వాలీ నామ కుతో ప్రాజ్ఞః శత్రుణాము పరాక్రమః
అథాస్తే వానరశ్రేష్ఠాన్ కిష్కింధామతుల

రామాయణోపన్యాసము

22 రాఘవో దుందుభేః కాయం పాదాంగుష్ఠేన లీలయా,
తోలయిత్వా మహాబాహుశ్చిక్షేప దశయోజనమ్.

23. స విసృష్టో బలవతా బాణః స్వర్ణపరిష్కృతః
భిత్త్వా సాలాన్గిరిప్రస్థే సప్త భూమిం వివేశ హ.

24 ఆశ్వాసయస్వేతి మాముక్త్వా దత్త్వా యత్నాచ్చ విక్రమమ్
వైరి ~~[illegible]~~ ఘాతయిత్వా చ కిమిదానీం త్వయా కృతమ్

25. అయోధ్యాధిపతేః పుత్రౌ శూరౌ సమరదుర్జయౌ
ఇక్ష్వాకూణాం కులే జాతౌ ప్రథితౌ రామలక్ష్మణౌ

26. ప్రసీద పృథ్వ్యాం శూరాణా ఖల్వతం పోవ్వే
న తోషమేవానువిధాతుమర్హసి.
స్త్రియైనా హితే నోస లరా ఇ సగా నునా.
నవిక్రియా స్మృక్ర సమాన తేజసా.

27 న చరాన్స్త్వవిషాదస్త్రాణా ఘోరం ప్రతిమ తర్హితే.
కిం క్షేంక్షే కృత జ్ఞః కథం పాపం కరిష్యసి.

28. ముక్తస్తు వజ్రనిర్ఘోషః ప్రదీప్తాశనిసన్నిభః
రాఘవేణ మహాబాణో వాలివక్షసి పాతితః

29. ఇక్ష్వాకూణామియం భూమిః సశైలవనకాననా,
మృగపక్షిమనుష్యాణాం నిగ్రహప్రగ్రహావపి.

30. తదయుక్తం మయా పూర్వం ప్రమాదాద్వాక్యమప్రియమ్
తత్రాపి ఖలు మే దోషం కర్తుం నార్హసి రాఘవ.

31 జీవపుత్రే నివర్తస్వ పుత్రం రక్షస్వ చాంగదమ్
అంతకో రామరూపేణ హత్వా నయతి వాలినమ్.

32 సుభార్యాం సుఖసంవృద్ధం బాలమేనమబాలిశమ్
బాష్పపూర్ణముఖం పశ్య శయానం తారయాంగద

33 సుసంవృతం పార్థివలక్షణైశ్చ తం బాయవేత్రం వ్యగశా
వేతురౌ। రక్షఃపూర్వం పురుషప్రధానమయం సకాకుత్స్థ
ఇతి ప్రజజ్ఞే।

34 త్వమప్రమేయశ్చ దురాసదశ్చ జితేంద్రియశ్చో

రామాయణలోపన్యాసము.

ధార్మికశ్చ కృతజ్ఞశ్చ యస్సకీర్తిశ్చ విచక్షణ రాజశ్చక్రీ ఆత్మ మాదాన్ కృత

జాపమార్గశ్రీ.

35. స సంధి దేశాభిమతం నీలం నిత్యకళ్యాణోదనిమవేప

దిక్షు సర్వాసు సర్వ ప్రాంస్తె నానా ముపసంగ్రహే.

6 కాలదండాకార కార్ముకదండంబు

తపనీయరుమాలకాస్త్రమున గాల

క్రూరసర్పాభీల ఘోరనారాచముల్

కడుదీర్ఘమగు నిషంగముల దనర.

పవిసన్నిభస్పర్శ పాదఘట్టనమున

గొండలశాతెల్లె బండిసాగ

సూరువేగస్థము ఱ్ఱీరు వాంతసూత్రి

వివిధవృక్షంబులు విఱిగి కూల,

జావలు ఛుడివడ గనులు రక్తమవెలంగ

వద్దరము చలింప కొత్తిమంటలంతవేయగ

... ద జంగలవేయు బాదసవడగ

... ంబున పాము ... తదుయోగాకాగె

కిష్కింధా కాండము.

37 నమే దుర్వ్యాహృతం కించిన్నాపి మే దురనుష్ఠితమ్,
లక్ష్మీ రాఘవ భ్రాతా ప్రస్థితో [illegible]

38 అవ్యక్త [illegible] విశుద్ధా [illegible].
[illegible]

39 తెలిసి బలుండగు వాసవ సుతుని [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].

40 ఏవం సంతప్త [illegible].
[illegible].

41 ఘనసింహనాదము [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

రామాయణంలోని పద్యాలు.

కడదీవులందుండి నడతెంచు వేల్పులతోల.
జడధులెల్లనుగాంచి నడలుమానె పి.

లలితవాద్యంగనాపుణ్యపదులైన
ములుకు బోయలు గగంధర్వులుగా తె పి
నిరుపమానోరు వీరవానరముహోల
సైన్యముల తదితరా జ్వాల నడరె.

2. ఒకనిమిషాంతరంబునకు నుగ్రవరాళి మహాభుజవిక్రమ బలుల్
ప్రకటిత బాహువిక్రమములు పర్వతశ్రేణులు వేగము సన్నిభల్
ప్రకటపవమాన దంష్ట్రలతి క్రూర దీర్ఘములు వానరయూథపా
ప్రకరము భూమి యావత్ గగన భాగము నిండి రనేకులైనవా

3. కం. మేరువు మహోధర నిలయములు.
క్షీర మహాములు దశ సహస్రమిల ప్రభువకుల్
భూధర వారములు గొలువంగ
సారబలోదారుడైన శంభుని కనె.

కిష్కింధా కాండము.

44 దశకోటి భల్లూకంబులు
వికటముగఁ దన్నుఁ గొలువ వీర్యోన్నతునా
వచ్చెను చిరజీవి బ్రహ్మజ
వశశత్రుయాన్వైన జాంబవంతుఁడు వచ్చెన్.

45 పవిసన్నిభ స్పర్శ పాదఘట్టనములఁ
గొండలనల వెల్లఁ బిండిగాఁగ
వాలవద్దుర్వార వాలాహతిని
ఘోరవేతఘు శైలులవి గుహలవడఁగ
మారుతవేగ సమృద్ధి లోకువాయు సప్తార్తి
శైత్యములన్నియుఁ జెఁడ వెట్టువడఁగ
ప్రబలమానరవేశ ఘనయరద బొబ్బాతతుల
క్రూరదుర్వర్ణింఁడ దర్పరణవగుల.
వాయువేగులు తేజులు వేలు వెల్ల
బలసి వానరగణంబ్లు నిజ మహిమల గూమిలిరి
కిరణాసందొరివి వసి తేన దరివరాస
వనమునకై లోఁ బెరువమాన భవనులయుఁడయ్యెఁ.
ఇట్టి వెరుగుడు ఆ వేడ ఉదయమయా లోవ నాసిక

శ్రీమద్రామాయణోపన్యాసము:

46. ఏవముక్త్వా తు సుగ్రీవో వినతం నామ యూథపమ్.
ఉవాచ రామసాన్నిధ్యే లక్ష్మణస్య చ ధీమతః.

47 వృతశ్శతసహస్రేణ వానరాణాం తరస్వినామ్.
అధిగచ్ఛ దిశం పూర్వాం సశైలవనకాననామ్.

48 నీలమగ్నిసుతం చైవ హనూమంతం చ వానరమ్.
పితామహసుతం చైవ జాంబవంతం మహాబలమ్.

49. దదౌ తస్య తతః ప్రీతః స్వనామాంకోపశోభితమ్
అంగులీయమభిజ్ఞానం రాజపుత్ర్యాః పరంతపః.

50. ఏవమేతద్విచేతవ్యం యన్మయా పరికీర్తితమ్.
తదుగ్రశాసనం భర్తుర్విజ్ఞాయ హరిపుంగవాః

51. సరాంసి సరితః కక్షానాకాశం నగరాణి చ.
నదీదుర్గాంస్తథా శైలాన్ విచిన్వంతి సమంతతః

52 విచిత్య తు దిశం పూర్వాం యథోక్తాం సచివైస్సహ
అదృష్ట్వా వినతస్సీతామాజగామ మహాబలః

రామాయణం [illegible] సర్గ

53. ముక్తవస్త్రేషు బిలంపావు, పానవేనా భిరక్షితమ్
వంత్రిపానాన్ని లతాశ్చ శరాంతాశ్చ సజలార్థినః

54. తద్వృశు ర్వా వరాసూర్యరాః స్త్రియం కాంచిదురారతః
కాంచిత్పిష్వాచ్చశసం(ఉత్) స్త్రైర వృద్ధా జనాంబరాః-

55. తతో హనుమాన్ గిరిసన్నిభాసః
త్వలాంజలిస్తు మబ్జవాదన్యద్వాపు
సప్తశ్చ నార్త్యం భవనం బిలంచ
రతా నివేశం బవదస్వతస్య

56 ముఖమోనాదు మహాత్మా జామాయావే దానవర్షభః
త్రైనేదం నిర్మితం సర్వం మాత్రు యయ తూకాంచనం తన్

57. ముహోత్తావేరు సాఖ్యాః శవాంతసామస్యయుతం ప్రభా
ఇదం తస్యాః భవనం తస్య మాయానామదో తవ.

8 సా చకాలన్ వస్త్రాతి కర్తాంత్రో బితే చ పరివర్తమాన్
సాత్వమనర్ధిభిలాష్యోరా. తారాయితమనర్థ్యనే-

కిష్కింధా కాండము

59. ఆలంబి పాదేన బలం ప్రవిశ్య వసామ సర్వే యది లోవశేషే
ఇదం మహా వాయు మివ మేఘం సు దుర్గ వం ప్ర ఖ్యాత వృక్షో దరభూ ప్ర
పే యుతమ్.

60 యాం మే వాం మన్యసే ధాత్రీం పతబ్బిల మిలితుం తమ్
వితలీత్మ్యా హా బాకాకానా మూష లాం కృత్యం విదారకా.

61 పశ్యసి లూ పదేనేన సాక్షా ద్వివస్వా లూ యమః
ఇమం దేశ మను ప్రాప్తా మాన రాక్షా శ్రీ పత్రబెం.

62 కాంతారకే ప్రపన్నాస్మ నిచ పశ్యామ మైథిలీమ్
స సుషేణ గృధ్రరాజస్త రావణేన హతో రణే.

63 యది యూన్మ మహాస ఖా తా ఋతూ యుక్షము వానరా
యమా ఖాన్వత, మాతం యుద్ధే రావణేన బలీయసా

64 ఆదిత్యం ధాః శైలం గానాం యే యాన్యే ధాన్యశ్రివి
శివ్యలో యేగా బలిబా శానాం యేచ వృక్ష ఫలాని

65 ప్రదాసాన్య వ్యుదనం బ్రాతు స్పర్శ తస్య మనోజ
మము దింనే లోలు మా భ్రాతు భ వళ్ళి రతు

రామాయణ కారుణ్య సారము.

66. ఆసీన్నా ఉశా శత్రుమంపన్నాం సన్నైరపి సుహ్రాజితమ్
ఋషిర్నిగాకదానామ యస్మిన్నుద్ధిత పాబ్జ శరత్.

67 నాలక్ష్య వేలాయాం మహాంతర్యాముద్ధైనవత్యాత్ప పక్షకమ్
ఇహాస్థి స్త్వంతమలబ్ధానాం హేతం కాద్యం కరిష్యసి

68 పక్ష్ములా శ్రీసమాయాంతస్సద్భిప్రత్యుక్త లూకాదరః
ఇత్యుక్త్వా సహారం తస్యాం తుం హాటిపితుతస్తత్రమః

69. ఆకాశమివ దుష్పారం సాగరం ప్రేక్ష్య వానరాః
విషేదుస్సహసా సర్వే కథం కార్యమితి బ్రువన్..

70. ~~అబ్రవీదే గజస్తత్ర~~
గజో గవాక్షో గవయశ్శరభో గంధమాదనః
మైందశ్చ ద్వివిదశ్చైవ సుషేణో జాంబవాంస్తథా.

71 ఆబభాషే గజస్తత్ర ప్లవేయం దశయోజనమ్
గవాక్షో యోజనాన్యాహ గమిష్యామీతి వింశతిమ్.

కిష్కింధాకాండము.

72 కం గరు[illegible]లుఁ దా ఫుల్లు నిశాలము.
సురల వశ్రుతము ద్రుమ్ముటయును సురలు సుదైత్యుల్
దురమును గావించుటయును.
బరువడిఁ గనఁడె మునువ్వ బహువారంబుల్.

73. ఉత్పత్తేః వీర శార్దూలస్య నకించిత్ పరిహీయతే.
ఏష సంభాదయామేష్యనం యుక్తి కార్యం సాధయిష్యతి

74. మారుతి నీడుం ప్రశ్నములు విసువుఁ బెట్టెలోలం గిలియు
నూరకయున్న వాఁడవు పయోనిధి దాఁటఁగ వానకుంబె వి
స్తారతరప్రభావమున సత్త్వబలంబుల నొప్పు బుద్ధి
భ్రారితవాగ్రితేజమున నెంబులు దురాఘు శభాను సాటు

75 త్వద్వీర్యం ద్రష్టుకామేయం సర్వా వానర వాహినీ
ఉత్తిష్ఠ హరిశార్దూల లంఘయస్వ మహార్ణవమ్.

76 తెమ్మెర పట్టి యా ధనీ వృనవలోలఁగ దాఁటెసుధాంశు వేఁదెనే
బ్రమ్మ మహా సుఖతన్ వెదకి పొల్పుగఁ గాంబవురాజు [illegible]
రమ్మ మహాత్ముడై నరఘురాముని వనిలో తోని సంతసం
బమ్మ వినాటు వంశము నవెంతయు వెలుపవి గమ్మె

రామాయణశోభనాచసము

77 చం. తనదిఁగలంచెదన్ క్రమము మిత్రకులేశ సతీనిఁ గొమ్మంగెదన్
ఘనతరశైలములన్ వెదకితిన్ క్రన్ననం నాదృతఁగాలువ్రక్కలన్
దునిమెద వేలుపుల్ విరుగఁ దోఁ* జెద శేషుని వ్రేల్వ నుత్తేదన్
వనజభవాండముల్ పగుల వైచెద దాఁటెద నౌడురీ వృలన్.

~~ఇతి చతుర్థదివస సాయంకాల ప్రసంగః.~~

సుందరకాండము.

1 యథా రాఘవనిర్ముక్తశ్శరశ్శ్వసనవిక్రమః
గచ్ఛేత్తద్వద్గమిష్యామి లంకాం రావణపాలితామ్.

2 ఊరువేగోద్ధతా వృక్షా ముహూర్తం కపిమన్వయుః
ప్రస్థితం దీర్ఘమధ్వానం స్వబంధుమివ బాంధవాః.

3 ~~ప్లవమాన~~ దశయోజనవిస్తీర్ణా త్రింశద్యోజనమాయతా
ఛాయా వానరసింహస్య జలే చారుతరాఽభవత్.

4 ప్రవిశన్నభ్రజాలాని నిష్పతంశ్చ పునః పునః
ప్రచ్ఛన్నశ్చ ప్రకాశశ్చ చంద్రమా ఇవ లక్ష్యతే.

5 దుష్కరం కృతవాన్ కర్మ త్వమిదం వానరోత్తమ.
నిపత్య మమ శృంగేషు విశ్రమస్వ యథాసుఖమ్

6 అబ్రవన్ సూర్యసంకాశాం సురసాం నాగమాతరమ్
అయం వాతాత్మజశ్శ్రీమాన్ ప్లవతే సాగరోపరి.

7. బిత్రకరఙ్గం గినం సుష్ఠమా(ఝు)(దసుబా.
సురస దారుణం వక్త్రం ఝు(జ్ఞాన్మ వేగ

రాఘవాయుధాలకు వానసంబు.

వదన మార్గంబు వెలువడి వచ్చి నీదు వా
సంబరంబున నుండి యుక్తులను మారంబులికే.

7.

8 కం. నీ కరుణ పుట్టిన్ వచ్చుట
నాకా శ్రీ రాఘవయుంత నవనీతము నయం
శ్రీ కుమర వేదగిరి నైగద
నీకున వెలుగొందను గరుడానే ఉప్పు తల్లి.

9. కపిరాజైన కథితం సత్ర విమూర్తు తదర్శనమే
జ్ఞాయగారె హేతు కావేశ్యం తదితం నాత్ర సంశయః

10 భీమ మధ్య సృతం కర్మ మహాశ్రు తత్వ వంశ్య యాచారే
సాధ యాద్ధమ బోపే తమరి ప్టం ప్ట సలాంవర.

11 తత స్థలం బస్య గిరేస్తు మూర్ధ్ని
విచిత్ర కూటే నిభ పాల కూటే
సమేత కొద్దాలక నారికేళే
మహాద్రి కూటే ప్రణిధాయ తాలా.

12 సా తం హరి వరం దృష్ట్వా లంకా రావణ పాలితా.
స్వయమేవోత్థితా తత్ర వికృతానన దర్శనా.

13 చ. ధనదు గృహంబు కంటె బలశాసన భంబు మీఁటి కంటె ధ
ర్మ విపదనంబు కంటె నలరు ద్రుహిణ గేహము కంటె గంధవా
హాని సదనంబు కంటె సుఖయోధి ప్రసద్మము కంటె హవ్యభు
గ్వనములు ఉండ్ల కంటె నధిపప్రతి నొప్పుదు దాని నెంతయున్.

14 ఉ. ఒక్క వెలందివక్త్రమున నొకటలేదు దాని ముఖంబు తీరదే
యొకటలేదు దాని యుంతమున నొకటలేదు దాని నీతంబ వందునాం
డొకటలేదు దాని పార్శ్వమున నొకటలేదు దాని వేడంద వీఁకృత
నొకటలేదు గాఁగ నిల్లు సురయోషలగాగ స్త్రీమణిమయిత్వదే

15. కం. మదఘూర్ణిత రవ్వాతంబని
సదమలపాండుర చేతర్ష్య బాలవృద్ధ సుదా
స్పద మూర్తి వెలదారి ని ~~[illegible]~~
శ్రీదన భంగిం గరం విశ్రుత ర్ష్య దేవ ప్రవరుల్

16. ఆ స్వేదయామాస మహాబలస్తం
సదంభ వికేశ మహా బలాల.

రామాలయంలో రు నప్పటి బు

స్త్రీంబా నరుల కా న్నిప పాత యూవతా.
సిద్ధర్ధ యుతన్ స్వాం ప్రకృతి అంశ సేవాన్ .

17. సీ. తామ్రస్రజ్ఞ ఈనుఁ దై రావ కుంభ లును మ
వనమధ్యములను బాధ పైవెనే నెవు.
ఆ కాసరంధ్ర ములను నరి కెడి తాటి వార్ధిఁ
దగ్ఘముగా బి కాలదలంబు పగిలె నేమొ

విబుధ కంటక బాణాలు పీడితమ్మై బాల
బహు పాత్రాంగములు విడిచెనేమొ
కాలములనఁ జు నవేళ రాల్లె పాంకములనగా
లాగునతేక ఖలధిలోఁ గూలెనేమొ

తన కులోచిత ధర్మంబు దప్పకుండ
నరసి రక్షింపుఁ జూరాను మున్నిదగులుఁ జూచి.
కిరణ పంక్తి వయుడుంది వర్షింపె నేమొ.
ఉదఁతి యౌ టు గాక యుని విఁ జ నృఘ్డు కూనె.

సుందరకాండము

18సీ. దండము రాఘవేంద్రులకు దండము వెంద్రిలకా ఖపుత్రాకీన్
దండము చంద్ర సూర్యులకి దండము ధాత వనేశకాయకీన్
దండము వాయువానలరకు దండము వస్త్రికీ భూమిపాకిలీన్
దండముంబు భక్తి దెలియు దక్ష రవారికి మెక్కిదెండిము

19మా. మలినములఁ గట్టిపొను పరిమార్చి తల్లి అలకాంగముప్పిలుఁ
గళవళవుండు మ్రుక్ వడవరం బాయుమార్యులు వాడఁ జెలుఁగి
నలుపరి తాపతెల్బ్ర నుప వాసముయింకదు డస్ఫ బాలవం
తలఁ బడి బిరువ మాలిన యునంబులన పూలు గాడుబెవ్య్బు

20మ. అని శత్ధ్వాన పరేత బిత్తఱిగొను మ్రుక్ కలాయు పోలట్ట్రకా
యుని వాపోవ్ర బు వృక్ష మూలమున నధ్యాసీన భ్రంవతాదము
దనరం దాపసి భంగి నొప్పుదు బగనాళ్ల న్ననేమకోనందవిన్
వన ఖాంతాయు లదెత్తు సీతఁ గని దెబ్ర వాలాల్లె బుడ
త్రైఖిన్.

21.కం. ఆ రాముని కోసమిదగు
నీ రాముని మానసంబు రాఁజెనఁగాఁదగునే
బాలత్వంబిసుగుణం బ
బీరగాలము విసతిత్వ్ర మెంతతొయునప్పుమ్.

రామాయణ అభినవ్య సంగా.

22. వ. ఉత్తీర్ణము లవే దుర్గత

నైకరక్షకై విధింపబె బ్రాహ్మణులకును (ఢ కటుయా

శ్రీకరయునాను యూలం బ్రహ్మ

నైకకానేవుంఖు డై వడలకెనేవుం యొన్.

~~ఇతి [illegible] ఉపన్యాసః~~

~~ఇతి [illegible] ఉపన్యాసః~~

ఇతి చతుర్థదివసే నారాయణోపన్యాసః

సుందరకాండము.

23. తృణమంతరతః కృత్వా ప్రత్యువాచ శుచిస్మితా.
నివర్తయ మనో మత్తః స్వజనే క్రియతాం మనః
శక్యా లోభయితుం నాహమైశ్వర్యేణ ధనేన వా.
24. అనన్యా రాఘవేణాహం భాస్కరేణ ప్రభా యథా
~~ఉపధానము~~
25 తేన మైత్రీ భవతు తే యది జీవితుమిచ్ఛసి.
ప్రసాదయస్వ త్వం చైనం శరణాగతవత్సలమ్,

26సీ పంక్తికంధర నామాటలాలకింపు
నిను దేవిగా వదినె లక్ష్మణుండు
దశరథ రామాభిధాన పయోధి
నిను గనెం దేవు భంగము నిమ్మెనా
రాక్షస నాథ రఘురాముఁ రామచంద్రు
డొండైన నిను గాదు నాపై
రావణా నామాన్య నా భర్త బంధువుం
దను నీ వదినసుబ్బి రాముని
దేవ దేవుఁడు రఘువీరుఁ విల్లుఁ
సర్వము నుచితె నిన్ను శిక్షింపవేను.
నేదిరిగ నన్నునే యుంగరము జోంతెను
నడు పడనె లనే నేను వాల్మీకి సంశయ [illegible]

కామితార్థముల నిచ్చు సం॥

తే. ఉదధి మధ్యంబునను లంకయుండెఁగాక
యున్నయలనాటి నెల్ల యున్న ధర్మములుగాక
వసుధాతలమున బాగు లాగాబొనేవి
రామబాణంబులకు నడ్డు తెలియుఁగలదు.

28. బలాధ్యాయమాతలప తెగ్గ్రధ మండల సంజిలా
ం బరికాంతల లంకే యుం శ్రీనావచధ్యాశిభవేట్.

29. నహా గాలింగా నుకే తేజా శర్మీనె లావాసరావక్షీ
రానసర్వాశిమాన్నైసర్వా స్వర్గరిపాల నెన్నెరావ.

9. ఎక్కడ దండకాగహన మెక్కడ పావనశైలమాలతం
బెక్కడ లంక నన్ను సుముద్రపవమ్ము వ్రిలత్తెన్నెక్కడే
నెక్కడ నాథుఁ బాసి వసియింగనబద్ధత గాయలాడఁగా
నెక్కడ విరహమాలమునునెక్కడ వేవిధి నేమి సేయుదున్

30 తానలయుచ్చి రాత్రి చరదారంతకుఁడును గాని వమ్ము గాని నిర్మలున్
నానకముఁ దబ్బ దారుణాము నంబునఁ బంపినఁ జంపనియ్యనా
నాథుఁ బాసి పలుబంతలఁ గుందుచు నా నుంటవంటెనా

సుందరకాండము.

ఏవిధినైన, జానకి మరు ఒక్కటి కీర్ సుఖమంబు, శ్రీ చెడిన్.

3 భువనకీర్తి పాత్రుఁడైన దశరథ క్ష్మానాథ వంశాబ్ధి చం
ద్రునకున్ గోడలనైతి మేలు గుణాఢ్యు త్ముస్ రాముని జానా
జనని గారాలకూని పుత్రిక సాధ్వి యనెంచు ఖ్యాతి వాటు వీయా
ఘునని శ్రీ రాముని, బాసి తివ ఱ ఈనము నంగానె త్యనై యున్నటన్.

32. తన్ని తల్లికే మిన్నకరుణ నన్ను లాలించు
నా రామమాత నా యత్తగార!
అత్తగారికి మిన్ని ఆదరించుచున్న
శ్రీ మాతృ ధీపాత్ర సుమిత్ర దేవి.
కన్నతల్లిని బోలె మన్నించు నాయుధ్ధు
మ ఇంది యెలా లక్ష్మణ కామ మాత బాలిక
తనపాలి రాముల తన్నుభువనముగా ననుఁ జూచు
పెద్ద మనసుల శ్రుత యూరామభద్ర
అయ్యెవారాల లక్ష్మి కాశ్రసుమిత్ర
వీరరఘూత్తమ జనని యాళ్వారియెపును.
గడచి సుడి గాలి సుడి వడి వెలయు వరకె
మంద జాగ్ని నిడుమల మ్రందుదాన.

శ్రీ మాయాలోపవాసము.

33. కలయో దేవుని మాయయో యెఱుకయో దయయో వైభవోత్తమమో నికటమో
తెలియదే రక యయున్న దానను ధరిత్రీపుత్రి నీ కాన్కే
తలభక్తిన్ బ్రావసుందర నాదు విభుని కన్నార్పించుచుకే [illegible]
పుష్పాలు దైవయుండగ ఇటువేల వినోదము మహైశ్వర్యంబు బంధింపగన్.

34. సీ. డెందమ్మనెప్పుడా సౌందర్యనిధి యైన
కువలయేశుని పొందు గోరుచుండు
బాలుకులనెప్పుడా భానువంశ సాంబోధి
చంద్రు విహారముల్ సంస్మరించు
కన్నులనెప్పుడా కారుణ్య లలితుని
సుందరరూపంబు చూడదలచు
వీనులనెప్పుడా వీరపత్నీడైన
విభుని మంగళ కథల్ వినదలంచు
నన్ను నేమనుచునే బుజ్జగించుకొనుదు
[illegible] తుష్టి లేజీవితేశ్వరు లేని [illegible]

సుందరకాండము.

గాంచితి నిను ముక్త పుష్పమాలంబు గానదశవదన
భయముదలపు రూప వేల గన్నులైటి నకటా.

35: అనల్ల రాముండు రూప వర్ణముండు సమస్తాగారాస సర్కట్టునా
భూర్తి లాభముండు దానకరుణా దాక్షిణ్య సంపన్నుడు
లక్ష్మణ్ణం బురుకాలత్రిలోకుడు జగత్సృష్ట్యంత త్రైలోక్య
సర్వప్రజ్ఞా జ్ఞాను మహై వరణ్ముడు జగత్త్రీ భావల నిత్యుండి
లనే.

36 మిత్రి సంతోషము బలశ్రేషాయా బల పారాశరపూర్ణోత్తర
పావనుండు

37 (ప్రాచీ దిశాంగన పదాబ్జ ప్రసన్న చరం
దాన గానవల్లవనాయిక గనిమ

బరగడే ప్రణామ్య పాద పరాగంబు
కోరి మునీశ వాణీవర ముమదచె.

నిరత మక్షుంగ యుంవవ గానమిధిలాధి
నాథు దేవ్యానిరన సానుసరకె

నే మగనిల్లు వినిచే రాఘవంశారాలి
ఇరవు రాముండు శ్రీ రాఘవుడెసెం

రామాయణ కల్పవృక్షము

నట్టి రామునకే, ఇలలోనే కవచ్చి
వాల్మీకిని సాధు సలిలి మకర(రి)ధ్వజిని కి
కిరణమె కెరలద వానె(కై సి సీ తకు తల
వుడిగె నని చెప్పవలెన్నావ సాదు వి.కు!

సీ. నమ్మ(తల్లి నట్టు రాముని (తండ్రి) నట్టు
సంభావించుము వత్స (ధీ వర్త్తన ఉప్పు
బాలికే నెవ్వ(ధి సమీపమున కేనికము లెమ్మార్తి
మరణము (సల్పు నరా నమనగు బాధ్వ(బా
సంతోవ్రత (పతిశ్రేష్ఠ లక్ష్మి (ప్రేతి వే
ఘు మం(ద నిలే గహాద వనికి వచ్చె.
న్యాత ల. దప్పిమే నవిలు మంద(గమ నావ్వి
వనమున వాల్మీకి మెమ్వా(ద బో చె
నదిలి బల సూదనుని (దన్ను ఉల్లి న
హృద్యస మైంద సుమిత్ర లేపుభూరి (గాలము
త్రై నయనాలి లక్ష్మి శాం(ద నఘు నమ్మి!

38. శ్రీయుఁ గదిలె త్వన్నెట్టి గావిలెఁ జెప్పుదు.

39. తాలునిమాదిర చూలధరునైవడి (గాలు మోపెరుం భూమిన్
శ్రీలశరీరమెప్పెసఁగ తేజపరిభవ్యమఖుచ్ఛదీర్ఘులాం
గూలయుదిప్పు మాన్ దెపయుయూర్దిల బెట్టుగ నార్యుబాట భంగా
నాపైల నమాచరించె (గులశైఱగు వాల్పులిశబ్దముల్ఘఁగన్.

40. రాపభంబులఁ బూం బనరథమునెకిర
చండకోదండటంకారశబ్దమునని
నిష్ఠమాయుభంగిరకుధరమ్ముండి చెలఁగ
నాలయూనకుగ్రగతి ఖండమువాల వెడలె.

41. అక్షకాగ్రితపావనిక్షితవిలాపాస్త్రంధాకై తేనావ
శ్రేష్ఠుం డుద్ధతిమన్నినిక్షితుఁడు నా సాస్త్రుండై బాతాస
ధన్యస్తుం డక్షుఁ దారాక్ష్మప్రశలవాక్షి వేర్చాడైన్య
ప్రక్షిప్తోన్నభయుచే తామెకాగమున తేలన్ యుగ్మాలనగ్
త్రయిస్తు

రామాయణోపన్యాసము

4.2 సిందూరద్విరదారూఢుఁడుగా యుండెడు
వేదండలీలఁ బదనాంధ్రి వేళలుండెడు
విశ్వకర్మచేఁ దా తనవేఁ దిసూపక యుండెడు
నిర్వృగాఖిల ధీర్ఘ మెంచకుండెడు
శేషర్వాదిలలి సంతోష సల్పక యుండెడు
సుందరాకారనైజమో శేతిలుగవుండెడు
సరసమలరాల్లలనలు వాడకే యుండెడు
అలికాశకాంబులు బంధించి పాడకుండెడు
భూమి కంపించెఁ బర్వతంబులు వడంకె
నభము మార్మ్రోగె దిక్కులు బయలు దేలఁగె
వీఁక లోకమ్ముఁ దద్దరిల్లె వీరవరుఁడు
దారుణాంబుగ నాంధ్రాలుఁ దాఁకినపుడు

43 వరములు లశక్తి వానికడదాక్ష్యము లెండెను బట్టి వేడాల
గరుడుడుండు కేవంబుతోల సంహారమునావిని సవాదే యింకు
బ్రహ్మ ధీరమకానిలు చేష్ట్యులను లోరయుగానదివేలు
నాయులను బరయునం(ది) ష్వధా(తు) బడవైపె సురల్
వెడలంగరది యాదగన్.

44. యుద్ధధర్మ్మి నబలవాన్ సాదయుంరాక్షసేశ్వరః
సాదయుం సురలోకప్ప సహస్ర సాపిరక్షిత.

45. ఆమ్మగంగాలవాళిధనదామ్యులతశతపాలు వంపదూతన్నై
వన్నసవాండగాను బలవైరిపవాన సముద్రభంగసంత
ఘుష్మతురుండవైన దినుమతులుగావలెం దమదీరభావాడగ
వమ్మలంగిశవంశము నవాసిదం బుట్టిననాడ నెంతయు.

46. కేవలకుర్వవాంఛయును వృత్తి వరూపులలోడవచ్చి
దేవినిద్రవయస్సులం బగాకితే సృతవామధి తేలదర్వర
లోవరనినన్న నీవలుయు శ్రీ సూర్యుంగంబుట్టిననాళ్ళరాలు
భావము నందెయుంగు మనవాయు సుబుద్ధిలనాం దనే.

రామాయణంలోని నామసం॥.

47. సత్యం రాక్షస రాజేంద్ర శృణుష్వ వచనం మమ.
రామదాసస్య దూతస్య వానరస్య విశేషతః.

48. బ్రహ్మా స్వయంభూశ్చతురాననో వా.
రుద్రస్త్రినేత్రస్త్రిపురాంతకో వా.
ఇంద్రో మహేంద్రస్సురనాయకో వా.
త్రాతుం న శక్తా యుధి రామవధ్యమ్.

49. యద్యస్తి పతిశుశ్రూషా యద్యస్తి చరితం తపః
యది వాస్త్యేకపత్నీత్వం శీతో భవ హనూమతః

50. యేనాశ్రయం మమ లాంగూలే దత్తస్తే హవ్యవాహనః
ఉష్ణసంతప్తగాత్రాణాం స్నానీయం కల్పతే మే గృహేష్టకే

51. ఉ॥ ఈతఁడు కోఁతి గాఁడని బుద్ధిం దలఁచకు సుమ్ము దో తండ్రి
నాయకుం, డీ తపనుండగు గంధవహుండు దీనికై
రు, డీ క్ష్మానుఁ, డీ శీతకరుండగు రామ వర్గీ యరుఁడు
వసుంధరావృత్తమ్మువి, శీతవనాటరూపముచే ధరించు
గాచుల(తో) నపదెైనన్,

సుందరకాండము

52. స తం దేశమను ప్రాప్య సన్న కొండ్రద్వర్శన లాలసాం
వనాదశారి కార్ద్యాలూ లా గూలంబాప్ప కంపయుల్.

53. సర్వధా వ్రాలత వార్యిసె హేమా మాన్ని (తి) సంపయుః.
నకొన్న సాన్నకృలత వారిఖ స్న్ప నాదపే వంపి ద్రో బ్ వెలే.

54 ధృష్ట్వాసే తేల వ వాంలత స్నానే పేగా న్య వేదయుల్
నిపసాదు నవాస్త్రన శృ హీ లాన్వి వాంఠన స్బులతవ్.

రామాయణసారోపన్యాసము అయోధ్యాకాండము

1 కం. కోదండము మలయించన
నాకరటి సహాయంబునఁగ నాకరటి యొసఁగును జెం
పెకేరననామంబులలో
నకరాఖ్యము గఁబాల్పు నిర్మలదాసముపై.

2. సీ. ఒక కొండపై నుండి యొక కొండమీఁదికె
దాఁటువారల తల దాఁటువారు.
ఘనసంబులోనాయు ఘనతరు సరంధంబు
నెరుగువారలమొద వెరుగువారు.
వాలంబుల బ్రహ్మర్షి లోలు హరింటేరే.
నెగురువారల మీఁదికె గురువారు
వరకావ్యకాంత మహిళలయుఖాలకోఁసాలఁ
దన్నువారల వెన్నుదన్నువారు.
గండరిలతెల్లఁ దెలవృషఁబిండి గాఁగఁ
త్రొక్కువారలకుఁ డలక త్రొక్కువారు
నగుచు సింగంపు గోదముల పగిదిదక్క
వలరఁగఁ బ్లవగాటవాటుల నరిగిరప్పుడు.

రామాయణసారసంగ్రహము.

3

క్షమకానీయుపేరు సమాన తీయంబైన
రాముడంబుధి దాటి రావణునెన్న

కారి విక్రమాటోప ప్రళయమారుతులురీతి
పరవశులై లంక కూలకమునె

కులిశధారాహతిఁ గూలు శైలంబుల
పగిది రాక్షసులాజిఁ బడకమునె

యుపమాన వాలకటాక్ష గ్రహ పరంపర
పరులనీ తలలు త్రుంపకమునె

యసురనాయక నా పలుకాదరించి
నిష్టనిందిత తెల్లని యూపుంజ వేదిమ
హెమ్మగారాము నకు సీతనిమ్ము ప్రమ్ము
లంకనేలుము తదనిరాతంకముగను

అనుమానింపక నిన్నిఁ దెల్పిన విభుండాత్మైకపాయోధీశుఁడా
దనివిర్మించిన వాఁడు భార్గవకులాద్యన్యమ్ముండు రామాఖ్యుఁడు

యుద్ధకాండము.

ఇట్లనఘున్ సెల్విన వీరుండైర ఘనమగు లాధ్యకు ఉదారమౌందుస
కుసుం నారాముని కెంత యంతరమెరుక సాధ్య వర్ణింపుమా.

5 ఖండింపఁడే తొల్లి దండకావనవాసి
యతివరదంబకవిరోధి నవ్విరాధుఁ
జంపఁడే మును సర్వసైన్యసమేతంబుగాఁ
ఖరపంథులనతభేకరుని ఖరునిఁ
దునుమఁడే మున్న వాలిని యంపములు నానిమాద
నసమాన బలసింధు నకబంధుఁ
బొలివృన్నఁడే తొల్లి యలఘుమాయాబల
దళితదేవనికాయుఁ దాటకేయు.
నంతలంతటి శూరులఁట్టుగ మానుండ,
నంతవంటెనా నీవు కాత్య్రంబుఘనిరె.
పుణ్యాత్మ నవంశ నైబర బుద్ధి గలిగె.
సీత నొసఁగు మా రాము భూనేతకిపుడు.

6 యావన్న గృహ్ణంతి శిరాంసి బాణా రామేరితా రాక్షసపుంగ
వానాం, వజ్రోపమానాయ సమానవేగాః ప్రదీయతాం
దాశరథాయ మైథిలీ.

రామాయణోపన్యాసము.

7 నవమం భక్తిరేంద్ర జిత్సరాక్షా.
అథామధ్యపాశ్వ్రమశో దశా.హా.
నిత్యం భవం ద్వాచతధ్యాత్రి కాయం
స్థితుం నశక్తా యుద్ధి రాఘవేస్య-

8 అన్నపుతంబివిలె దను జాధిపణానున్నదవీవు బుద్ధిసం
పన్నుడనెద్దియేని నాకవగాటు వమంతు చెలం బితేనియుం
బన్నగ చెల్ల ధర్మమెడ బాసిన పొంగ నరావిభూటుల
క్కొన్న దనుజంబు పొవలసె నకటటు వాల బుద్ధి తనల్పనేని.

ఇంపం వాయుదిలేసె ఉదయు వాలుప న్యాసక్తి

రామాయణము.   యుద్ధకాండము.

9. ఇత్యుక్త్వా పరుషం వాక్యం రావణం రావణానుజః
ఆజగామ ముహూర్తేన యత్ర రామస్సలక్ష్మణః.

10 తం మేరుశిఖరాకారం దీప్తామివ శతహ్రదామ్.
గగనస్థం మహీస్థాస్తే దదృశుర్వానరాధిపాః.

11 తమాత్మపంచమం దృష్ట్వా సుగ్రీవో వానరాధిపః
వానరైస్సహ దుర్ధర్షశ్చింతయామాస బుద్ధిమాన్.

12 చింతయిత్వా ముహూర్తం తు వానరాంస్తానువాచ హ
హనూమత్ప్రముఖాన్ సర్వానిదం వచనముత్తమమ్

13 ఏష సర్వాయుధోపేతశ్చతుర్భిస్సహ రాక్షసైః
రాక్షసోఽభ్యేతి పశ్యధ్వమస్మాన్ హంతుం న సంశయః

14 సుగ్రీవస్య వచశ్శ్రుత్వా సర్వే తే వానరోత్తమాః
సాలానుద్యమ్య శైలాంశ్చ ఇదం వచనమబ్రువన్.

15 శీఘ్రం వ్యాదిశ నో రాజన్ వధాయైషాం దురాత్మనామ్
నిపతంతు హతాశ్చైతే ధరణ్యామల్పతేజసః

రామాయణోపన్యాసము.

16 తేషాం సంభాషమాణానాం అన్యోన్యం స విభీషణః
ఉత్తరం తీరమాసాద్య ఖస్థ ఏవ వ్యతిష్ఠత.

17 ఉవాచ చ మహాప్రాజ్ఞః స్వరేణ మహతా మహాన్.
సుగ్రీవం తాంశ్చ సంప్రేక్ష్య సర్వాన్ వానరయూథపాన్.

18 రావణో నామ దుర్వృత్తో రాక్షసో రాక్షసేశ్వరః
తస్యాహమనుజో భ్రాతా విభీషణ ఇతి శ్రుతః

19 తేన సీతా జనస్థానాద్ధృతా హత్వా జటాయుషం
రుద్ధా చ వివశా దీనా రాక్షసీభిః సురక్షితా.

20 తమహం హేతుభిర్వాక్యైర్వివిధైశ్చ న్యదర్శయమ్
సాధు నిర్యాత్యతాం సీతా రామాయేతి పునః పునః.

21 స చ న ప్రతిజగ్రాహ రావణః కాలచోదితః
ఉచ్యమానం హితం వాక్యం విపరీత ఇవౌషధమ్.

22 సోహం పరుషితస్తేన దాసవచ్చావమానితః
త్యక్త్వా పుత్రాంశ్చ దారాంశ్చ రాఘవం శరణం గతః.

యుద్ధకాండః

23. సర్వలోకశరణ్యాయ రాఘవాయ మహాత్మనే ।
నివేదయత మాం క్షిప్రం విభీషణముపస్థితమ్

24 ఏతత్తు వచనం శ్రుత్వా సుగ్రీవో లఘువిక్రమః ।
లక్ష్మణస్యాగ్రతో రామం సంరబ్ధమిదమబ్రవీత్ ।

25 రావణస్యానుజో భ్రాతా విభీషణ ఇతి శ్రుతః ।
చతుర్భిః సహ రక్షోభిః భవంతం శరణం గతః ।

26 ప్రణిధీ రాక్షసేంద్రస్య రావణస్య భవేదయమ్ ।
అనుప్రవిశ్య సోఽస్మాసు భేదం కుర్యాన్న సంశయః

27 ~~[illegible]~~ రావణేన ప్రహితం తమవేహి విభీషణమ్
తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే క్షమం క్షమవతాం వర ,

28 అజ్ఞాతం నాస్తి తే కించిత్ త్రిషు లోకేషు రాఘవ ।
ఆత్మానం సూచయన్ రామ పృచ్ఛస్యస్మాన్ సుహృత్తయా ।

29 శత్రోః సకాశాత్ సంప్రాప్తః సర్వథా శంక్య ఏవ హి ।
విశ్వాసయోగ్యః సహసా న కర్తవ్యో విభీషణః ।

30. ప్రకృతిధాయుషా బారేణా యథావత్తన్వేష్య బుద్ధినా.
పరీక్ష్యచ తతః కార్యో యథాన్యాయం పరిగ్రహః

31. బద్ధవైరాచ్చ పాపాచ్చ రాక్షసేంద్రాద్విభీషణః
అదేశకాలే సంప్రాప్తస్సర్వథా శంక్యతామయమ్.

32 వచనం నామ తస్యైష రావణస్య విభీషణః
పృష్టస్సతాం మధురేణాయం శనైర్నరవరేశ్వర!

33. ఉద్యోగం తవ సంప్రేక్ష్య మిథ్యావృత్తం చ రావణమ్
వాలినశ్చ వధం శ్రుత్వా సుగ్రీవస్యాభిషేచనమ్.

34. రాజ్యం ప్రార్థయమానస్తు బుద్ధిపూర్వమిహాగతః
ఏతావత్తు పురస్కృత్య యుజ్యతే తస్య సంగ్రహః

35. మిత్రభావేన సంప్రాప్తం న త్యజేయం కథంచన.
దోషో యద్యపి తస్య స్యాత్ సతామేతదగర్హితమ్.

యుద్ధకాండము,

36 సుదుష్టో వాప్యదుష్టో వా కిమేష రజనీచరః ।
ఈదృశం వ్యసనం ప్రాప్తం భ్రాతరం యః పరిత్యజేత్.

37 కోనామ స భవేత్తస్య యమేష న పరిత్యజేత్.

38 న సర్వే భ్రాతరస్తాత భవంతి భరతోపమాః ।
మద్విధా వా పితుః పుత్రాః సుహృదో వా భవద్విధాః.

39 ఏవముక్త్వా రఘుశ్రేష్ఠం సుగ్రీవో వాహినీపతిః ।
వాక్యజ్ఞో వాక్యకుశలం తతో మౌనముపాగమత్.

40. సూక్ష్మమప్యహితం కర్తుం మమాశక్తః కథంచన.
పిశాచాన్ దానవాన్ యక్షాన్ పృథివ్యాం చైవ రాక్షసాన్.
అంగుల్యగ్రేణ తాన్ హన్యాం ఇచ్ఛన్ హరిగణేశ్వర.

41. స హి తం ప్రతిజగ్రాహ భార్యాహర్తారమాగతమ్.
కపోతో వానరశ్రేష్ఠ కింపునర్మద్విధో జనః.

4.2 సకృదేవ ప్రపన్నాయ తవాస్మీతి చ యాచతే.
అభయం సర్వభూతేభ్యో దదామ్యేతద్వ్రతం మమ

రామాయణ శ్లోక సముచ్చయము.

43. ఆనయైనం హరిశ్రేష్ఠ దత్తమస్యాభయం మయా.
విభీషణో వా సుగ్రీవ యది వా రావణస్స్వయమ్.

44. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవో వచనమబ్రవీత్.
వచసా సాంత్వయిత్వైనం, లోచనాభ్యాం పిబన్నివ,

45. అహత్వా రావణం సంఖ్యే సపుత్రజనబాంధవమ్.
అయోధ్యాం న ప్రవేక్ష్యామి. త్రిభిస్తైర్భ్రాతృభిశ్శపే.

46. ఏవముక్తస్తు సౌమిత్రిరభ్యషించద్విభీషణం
మద్ధ్యే వానరముఖ్యానాం రాజానం రామశాసనాత్.

~~[illegible]~~.

47. తతోసి విష్ణుం ధర్మజ్ఞం సుగ్రీవో హనుమాంస్తథా
ఉదధ్యర్త్వస్త సాగ్రైన్య త్వసాగ్వా ఓనా నువరవాహ్

48. న మే సిమిత్రం న తథా నావం ప్లవః
నమోపకర్తాసి న మే శ్రేయమైనాసి.
[illegible] శ్రద్ధామహే సహ నా బంధః

యుద్ధకాండము.

సేనాసహిత వనర్పావతన్నః.

4.9.వ. అంత నమ్మహీకాంతుండు, సముద్రప్రాంతంబున విశ్రాం
తిక్షితియుక్తుండై దక్షిణస్తరణాంబుమీఁద, బహుప్రకారం
బుగా నధివసించి, మహోదధివంబుల గాంచి,
పురాణయుక్తవర్ణిత నానావిధ విచిత్ర మకరస్ఫురిత వరరా
జవతే యురగపటాంగుళీయకప్రముఖ నిక్షిప్తభూ
షణాలంకృతంబును, బూర్ణ్వపరిపూతపవిత్రమక్ల
ల్లీ సభాసుర చందనాగరుష్ఠానీయుభూత భూలసు
ధూప్రతీకాశ నవలుంకువాధివాసితంబును.

నిరంతరత్రేష్టపరిచారికాభుజాబిద్యుష్టంబును,
శయనసమయసమాలింగిత నీలాంగనాపరిమళను
సుమముకుళీవృత్తచిహురబంధశోభితంబును,

జనకతనయాకుచమండలంబుర కాయివలా
పొందరన బహిరాజితంబును, సాగరాంతధరకో బార
నిర్వహాకారశక్తియుక్తంబును, భుజగేంద్రసమానసా
బును, మహాపరిఘసన్నిభంబును, బరిపంథిశోకవ
రంబును, గోసహస్రప్రదానాలంకృతంబును, నై...

రామాయణకాల నిర్ణయము

ద్వాదశ దీర్ఘంబును జ్యోతిర్ఘాత విగత వర్షంబులైన గుదవే నాటరం వెలి సమదు తరాంబాం దె పురాంబాం డెవే ఆకట లిర్ధంబులేదది. నిర్ణయించి. శానంబు ధ్రువం బయుత్రయాదంద్రై విద్యుక్త ప్రకారంబున నవ్యశోధిను మానింబు నుండ నవ్యవానీయు మరి త్రయనకు నిహాత్రి యుంబ ఇత్రమిరించె. —

శ్రీ ... పంచాయతి ... సంబంధాగ్రోపన్యాస

యుద్ధకాండము,

50 సముద్రస్యతతఃక్రుద్ధో రామోరక్తాంతలోచనః
సమీపస్థమువాచేదం లక్ష్మణం శుభలక్షణమ్,

51 చాపమానయ సౌమిత్రే శరాంశ్చాశీవిషోపమాన్.
సాగరం శోషయిష్యామి పద్భ్యాం యాంతుప్లవంగమాః

52 జగదంతరాళంబు వగిలనలూర్పులెత్తెఁ
దలరి కులాచలంబులు మృతి అంచెఁ
గ్రమ్మెను దిగ్గజములగాఢాంధకారంబు,
తేరిదిక్కులు ముఖములఁదెలవిమాస,
గలఁగె సంక్షోభించెఁ గమలాకరంబులు,
తగమనినిమ్మగ అగిరిపోయె,
గ్రహగణంబులు మింటఁ గాంతి హీనములయ్యె,
జగతి వమ్ముద్రావె పగిలిపోయె,

చంద్రభాసరులున్నిన్నసపోలులగుచు,
దారవలఁగూడె తిర్యక్ప్రమాణులైరి,
శేషఫణోదగ్రదీర్ఘనిశ్వాసఘుటుదర,
సింగివలువనిర్ఘాతముల్ నిర్గమించె.

రామాయణంలో ప్రశ్నలు.

53. సనళేన కృతస్సేతుస్సాగరే మకరాలయే

శుశుభే సుభగశ్శ్రీమాన్ స్వాతీపథ ఇవాంబరే.

54. తస్య తా రాక్షసేంద్రస్య మంత్రిణౌ శుకసారణౌ

లంకాయాస్సమనుప్రాప్తౌ చారౌ పరపురంజయః.

55. నాఁడు మనలంకఁ గాల్చిన

వాఁడు నదీలంఘి నలుఁడు వాలిసుతుండౌన్

వాఁడె మగలు పవనజునకే

మూఁడరకను తెలి రుద్రమూర్తులు గారటే

56. వ్రగ భాతిఁ బాలిచిన మా తండ్రి మౌళిని

పసిఁడి చెరగొంబు పైత్ర బర్వశించి

నీ పేరు విన్న యంతఁ గోపించి మరెదద.

పుత్రత నా జవృత్తాంద వాలి

నిను తాలమునఁ బుట్టి నదలుల మొంచిన,

వాలినందను నిపై గ్గేలు వాపి.

తాలానలంబున నీ లంకఁ గాల్చిన

గాడ్పుఁ బుట్టపైఁ గాలు సాచ

అయోధ్యాకాండము,

వెలఁగిన వేలిటలోని విశేషములు వి
భేషకులఁదెల్పుచుండఁగఁ జోతిలోడ
పాలకించుచుఁ దలయూచుచు పట్టె వాఁడె.
కనుఁడు వైదేహి విభుఁడు రాఘవుఁడు సుమ్మి.

57. లక్షలు సూత్రైన లక్షింప నొక కోటి యవి లక్షయైన శంకువన నొప్పు
నవి లక్షయైన మహాశంకువనఁ జెల్లు
నవి లక్షయైన బృందాఖ్య సంఖ్య
యవి లక్షయైన మహాబృందమన నొప్పు
నవి లక్షయైనఁ బద్మాఖ్యధాన
మవి లక్షయైన మహాపద్మమనఁ దగు
నవి లక్షయైన ఖర్వాఖ్యధాన
మవియు లక్షయైన నది మహాఖర్వమ్ము
మవియు లక్షయైన నది సముద్ర
మవియు లక్షయైన నది యోఘ మనవయవె
మహౌఘమవియు లక్షయైన ననధిప,

58. తర్వయుఁ గించి తప్పుమాపవే కింవార్యం సిలెలలామవా
భరతుఁడైన మహాబాహో లక్ష కోవలయవేలలసా.

రామాయణశ్లోక నామసం॥.

59. ధనుబాధను యే బలరాయన
వనవాసమున మాయలచే తపంబింబు మవే
అవనియుంగాని తెన్నులతా
యనుపను బలవంతఁబూపుడు వడరతుయెన్నేన్.

60. శిలుదశ్య ధర్మి శ్రీమానుఁడు ఉకారత్రవర్తి వపండి అవురదవే
యలూఘుల తరంబ వంటవలయునే నని శాలం ఖనేక్య్వరశ్యమా
విల్లుఁ బౌపెటాల వెళ్ళనఖు బియుంటఁగనే కొత్తురయ్యి ధర్మిని
క్ర్యుడఁగ నలోరావి భేషశాఁదా శాశ్వతయుద్దై యునంటనే తే

61. వస్త్రేంగానర దశరాబధనే త్రిఖర రథసంగాశవేనః
యథా తర్కంకులతా ప్రారాగత స్వసానామకే నిర్జగచ్ఛలంగాస్తరః
బుద్ధి రావరా సూనునే అతపిఖసం తాడ్వసంశ్రిత్య
స్తవస్తాశ్రూరాభ నవనమ్మ గమ్యమతాతన స్తాయతే

యుద్ధకాండము.

62 శ్రీరామరావణాక్కిశలిఖహమానే తానివయుంకుశ్రావణః
ప్రేనెలంకిత్త కార్త్యపర్ణ్యన్యపతే ర్ధ్యోర్ధండపిం దీవ్యతం
ఏకం నర్తనదాపి అన్నకఖళం బైత్ర్యం ద్రదాసీ ఖస్త్రం
ఏకం వస్త్రమపి త్రిపాత్యవామాలిఖ్యంతేషుక్షో జన్నోధః
వా.

63 యుధ్యతామేవ తేషాంతు తదావానరరక్షసాం
రవిరస్తం గతో రాత్రిః ప్రవృత్తా ప్రాణహారిణీ.

64. ఇంద్రజిత్తు రథంత్యక్త్వా హతాశ్వో హతసారథిః
అంగదేన మహాకాయ స్తత్రైవాంతరధీయత,

65 సరామం లక్ష్మణంచైవ ఘోరైర్నాగమయైశ్శరైః
బబంధ సమరే క్రుద్ధ స్సర్వాంగేషు రాక్షసః

66 తం భీమవేగానరయో నారాచైః క్షిప్య తావిధ్యత
అంధకారే నదృశ్యంతో క్షైషు సుమహాబలౌ

67 నిశ్చేష్టౌ మందనిశ్వాసౌ శోణితౌఘపరిప్లుతౌ
శరజాలాచితౌ స్తబ్ధౌ శయానౌ శరతల్పయోః

రామాయణోపన్యాసము.

68. సాను బంధేత యత్రే నిత్యం సమాశ్రిత మాగతేషు
తథా త్రిష్వపి సేనాంచ లక్ష్మీం రాంచ సరాఘవేషు.

69. ఇదం విమానం పైడి పుష్పకం నామ నామతః
దివ్యం రత్నాంబర వేణ్ణైవం యద్దిశ్య త్రై గతశోభితా,

70 పరిత్యజ్య మహాం పరితాకే వానరాణాం తుశ్చితామ్
యదిదం చాత్ర మాప న్న స్సుఖితానంద వర్ధనం

71 తయో మయా కార్య శ్రీరం ధంశ్చై నతే యుంధమో బలాత్
వానరాద్య శుసర్వే ఖ్యాలంత మిత పావకమ్,

72 యదా తాతం దశరథో యథా ఇంచ పితామహాన్
తదా ఖ్యం తమా సాధ్య కాంద్యు యుంతౌ ప్రసేదతి.

73. ఏవముక్త స్తదా మార్గో రాక్షస్సంద్యో గతమతా
పితావ్రతాం సంహృష్టా నిక్షుగా మన్యాలయాత్.

74 రథశ్రేష్ఠ ముక్తోన్న ఖైనా గృద్ధ్రస్య నిపపాత హ.
ధ్వజాగ్రే గృధితాస్త్రైవ నిపపాత ముహిం నమా. పాశబాం

75 పాదపైర్దారితాః కేచిత్ కేచిద్ద్రాశీ శిలాద్రుమైః।
శిలాభిశ్చూర్ణితాః కేచిత్ కేచిద్దంతైర్విదారితాః॥

76 స విహ్వలితసర్వాంగో గిరిశృంగేణ తాడితః।
పపాత సహసా భూమౌ వికీర్ణ ఇవ పర్వతః॥

77 తాన్ మృత్యువశమాపన్నానకంపనవశం గతాన్।
సమీక్ష్య హనుమాన్ క్రుద్ధ ఉపతస్థే మహాబలమ్॥

78 క ఏష సుమహాకాయో బలేన మహతా వృతః।
ఆచక్ష్వ మే మహాబాహో వీర్యవంతం నిశాచరమ్

79 ఏష సేనాపతిస్తస్య ప్రహస్తో నామ రాక్షసః।
లంకాయాం రాక్షసేంద్రస్య త్రిభాగబలసంవృతః

80 సా తేన కపిముఖ్యేన విముక్తా మహతీ శిలా।
బిభేద బహుధా ఘోరా ప్రహస్తస్య శిరస్తదా.

81 సోహం రిపువినాశాయ విజయాయావిచారయన్
స్వయమేవ గమిష్యామి రణశీర్షం తదద్భుతమ్

రామాయణ పారాయణ విన్యాసము.

82. యేనాసౌ గజపరాంధసలోమంకాలాగ్ని నవోదితార్కోపమ
తామ్రావర్తం, ప్రకంపయన్ నాగశిరోభుస్సైత హేమకంపనం
త్వేనమహీమారాజక్ .

83. యోసౌరథస్థోమ్యగరాజవేయుర్ధ్వ న్వన్ థనుశ్శ్రధమ్మః
ప్రకాశమ్, కరేవఖా ద్మ్యగ్ర వివృత్త దంష్ట్ర స్స ఇంద్రజి
న్నామవరప్రధానః.

84. యస్త్వేషవింధ్యాస్త మహేంద్రతుల్యో ధన్వీరథస్థోతి
రథోతివీరః విస్ఫారయంశ్చాపమతుల్యమానం నామ్నా
తికాయోతి వివృద్ధకాయః.

85. యస్యోసౌనవార్కోదితతామ్రచక్షు
రారుహ్య ఘంటానినదప్రణాదమ్.
గజం ఖరం గర్జతివై మహాత్మా
మహోదరో నామ సఏషవీరః

86 ఉపైవ జ్రైమూలతని నానరూపం
వుంభర్త్యధు పూర్ణధః సుజాలవర్ష్యం
సమావేశాత్పంపస్తి గరాష కేలతుం
విష్ణురయున్ బాలిధను ర్విదూనవ్వన్

87 యస్సైష బాణాపిశరౌఘుఘుష్టం
పతాకినాపావక దీప్తరూపం.
రథం సమాస్థాయ విభాత్యరీణాం
వరాంశునాపౌరుషసంగయోధీ.

88. యత్రైరవిందం దుర్లభమంవిభాతి
శతం సహస్రై రలంకారమగ్రవాన్
అత్రైవ రక్షో ధ్వంతి రక్షైకోలార్హ
భూతై ర్వ్రాతై రుద్ర ఇవాద్రి భాతి.

89. దేవదానవవీరాణాం వప్రైర్నవవిధం శుభేల్
యాదృశం రాక్షసేంద్రస్య ప్రకాశత్యపాదతే.

రామాయణశ్లోకవ్యాసలు

90. విష్వ్యాయుమధ్యపాపాత్మా శుమదృష్టిపథం గతః
ఉత్థ్యక్రోధం విమోక్ష్యమిషేలరావారకాసంభవమ్.

91 సాధుదానరవిశ్రేదాత్మ ఘునే యోసిమే శిపుః
రావణో నైవ ముక్తస్తు మారాలిర్వార్తామ ప్రవేత్.

92 ఆటలాడెదె అవ్వనొందిగా చాలడ్డి ఖుంది.
లోల్లి పూహ్మనపె నుమిష్ప్రలోడు తేజి
డకవాబుఖుడ మెూలింతేను న్నిఢప్పినాఖ్యే
వెదకి చంపెద గాకంబు వేశ్రు గడచి.

93 సర్వత్ర చాపస్య రణాదితస్య.
మేదార్ద్రనాభో రుధిరావసిక్తః
శిరోవాకర్త్రం సముదగ్రకర్త్రే
స్వయంభుదత్తం యుధి దేవశత్రుః

94 హేమవాన్యం ధరో మేరుస్తు ర్షీంవాసహా మాళైః
నర్వం మహాభా ఖ్యాయుద్ధర్యం నకస్యే ఖరలానాకి

యుద్ధకాండము.

95 తద్దృష్ట్వా అద్భుతం రాఘవ [illegible] దైన్యం వాయుపుత్రేణ భాషితమ్
ఆరురోహ కామరథమునే బలవంతం మహేశ్వపిదేపు,

96 యోధా ఖ్యాతాశనిసన్నిభాః
సమృద్ధిం చేనాపి మహాబల రాజా.
సరాధాభాభాఖిదాం భృశాత్రః
చ మహాలమాపంచవనువేదాభవర్తః.

97 కృతం తద్వచనం కర్తుమహర్షిర్వైష్ణవం
హితం ప్రవిరక్షన్ కృతస్య స్వయంభువః
అసౌ త్వరితం తద్వివపూర్వస్య
నిత్యం సర్వైః కృత్యస్వతనం వాయూనాం..

98: గన్నా వజ్రా నామ-రథా రక్షిత [illegible]ం
ప్రవిశ్య రాక్షసం పరరాజలం [illegible]:
ఆశ్వాస్య నిర్గ్రాహ్య రథే మథ దేవ.
ఊర్ధ్వ బలం ద్రుష్ట్వా సిద్ధైర దృష్టః.

99 బ్రహ్మోత్తం దప్రకాశానాం విద్యుద్వృష్ట్యా ద్యుశర్వసావ్,
స్థిరదే రాఘవ బాణానాం విశ్వద్వీ రాత్త్రే సర్వతః.

రామాయణ శ్లోక విన్యాసము.

100. కుంభకర్ణస్య నినాదాద్ ధూతాపి వచలా
ప్రతిష్ఠమానా సాక్షి కృష్ణే) నయతాన్ లఫ్రవివిశుర్లోకాన్,

101. తం, రామమూర్ధ్న స్థవమిత్రయోః లక్ష్మణం శేషసస్సహసా
ఖమాక్షిస్థితాక్షి దృష్ట్వా విమేలుం గిరిశృంగకల్పం దితిజం
సుస్తేరారి యుద్ధ పాలాః.

102. ఆ వృష్ట్వా వశోపి పుహేక్ తేః ప్రతక్షే పాయది పాసుతః
నమ యెం తం విథం బ్రూత్వా దృష్ట్వా ప్రార్థ్యం తదాబన,
ఇతి షష్ఠ దివసే ఉదయకాలీనం పారాయణం

యుద్ధకాండము.

1 తేదృష్ట్వా వర్ధ్యా సశ్రేష్ఠం వానరాణాం పర్వతోపమమ్.
వాయుసునుర్నిఅవఘుహా యుయుత్సుర్వాదిశస్తదా,

2 సశూలనిక్షిప్తశకలం ఘుణాంతతః
ప్రవిశ్వ్యాల శ్లోకేతడయుద్ధమన్నిమాత్.
ససాద ఖేమం కౌసం మానేవకరవాదే.
యుగాంతేవేషు స్తునితస్వనోరుమువ్,

3 శిఖం శైలమునశ్రైలాభా స్సర్వతేబ్బ్రోగర్భా౹
సమారుతో స ఖుల్వులత్స్య తదరాకు శ్వమకరబిలాం

4 తలుచం భవర్ధస్య ఘుణప్రవిద్ధం
శూలం శిఖం వాంచ నదాము ఖుత్సుయ
శ్రైప్రుంస మాఖుత్వ ఖర్వ నిశృతస్వ దోర్ష్యవేం
బిఘ్నం ఖవేకేనసులోన్ర నిలస్వ.

5 వాయుపుత్రమథాయాంతం తదానరాస్తం
రాక్షః ప్రతిక్షేప నిశాచరాయః.
సమధ్యరంతోన ఖఘాన బానాం
సర్వాణిత్ర బానుస్వతలంన నాద,

రామాయణోపన్యాసము.

6 స తం మహాపర్వత తుల్య సన్నిభం
వివృత్త దంష్ట్రం చల చారుకుండలమ్
మహాన్త రక్షోధిప తేస్మిరస్తథా
యుద్ధే వవృతే సపురా పురందరః

7 తదిదం మామనుప్రాప్తం విశేషేణావచస్తు భవే,
యదజ్ఞానాన్మయా తస్య న గృహీతం మహాత్మనః

8. త్రిశిరాశ్చాతికాయశ్చ దేవాంతక నరాంతకౌ
మహోదర మహాపార్శ్వౌ నికుంభః కాలచోదితాః

9. తతో హయం మారుత తుల్యవేగ మారుహ్య శక్తిం నిశితాం ప్రగృహ్య
నరాంతకో వానరరాజ సైన్యం సముద్రమధ్యం మీన ఇవావివేశ.

10 గచ్ఛ త్వం రాక్షసం వీక్ష్య యోఽసౌ తురగమాస్థితః
క్షపయంతం హరిబలం క్షిప్రం ప్రాణైర్వియోజయ,

11. నిరుద్గతాలు పస్ఫుటితాక్షితాలు నిష్క్రాంత జిహ్వా చలసన్నదంష్ట్రః
[illegible] నిపపాత భూమౌ తరుప్రహారాభిహతోరుమూర్ధా.

యుద్ధకాండము.

12 సహ లతో బ్రహ్మాండ తమాలాక్ష్య కార్త్స్న్యదీనాంత కస్త్రధా,
పరిఘేణాబి ధుం డిభి వరాయు లాఙ్గ్లే ఖమాకావే।

13 చుకోప చమకాతే ఖాబ్రికర్ల దత్తవలో యుధి
ఆతరాయోధ్రి సంగాశః దైవదానవదర్పహా।

14 లోసౌ పర్యుత సంవాశాః ధనుష్మాన్ కారిలో వనం
యుక్తో వాయుష్ప సహస్రైర్గా విహాత్స్యందనే స్థితః

15 యస్య బాణాః సమాశ్రిత్య లంకా వసతి నిర్భయా.
తనయం ధాన్యమాలిన్యా ఆతిగాయ మిమం విదుః

16 బాలస్త్రవిమసి సౌమిత్రే విక్రమేష్వవికత్థనః
గచ్ఛ కీంతాం సదృశం మాం యోధయితుం మిచ్ఛసి.

17 ఆశ్రిత్య తౌ నాభి సంయుక్తం తలి ప్రోవ్య బాణాం నిహారః
ఉత్తస సర్వతదా బాణాం దీప్తం సూర్యస్త్రియోగాయితవ

18. బ్రకర్ల దత్తవలో విమాష ఉవధ్యవ వమార్యతం
ఖరాకర్ల కాస్త్రేణ ఖం ఖోనవేపష వర్షేణానాద

రామాయణంలోని శ్లోకాలు.

19. తాన్యాయుధాన్యద్భుత విగ్రహాణి
మోఘాని చిత్రాణ్యస శైలస్త్రాణ్యపి
ప్రస్థాప్య తస్మై నవరోలు ఖుష్టం
తదాలిరామాయుస్య సర్వ ఖరేణ.

20. తం మన్యే రాఘవం వీరం నారాయణమనామయమ్
~~[illegible]~~ తస్య యాద్ద్రి పురీలంకాపి మేల తద్వారమాసురతా,

21. మన్యే స్వయం ఖ్యాతి ఖ వాన్ దబతాన్య
యస్సైనత దస్త్రం ప్రభరక్షయో స్య
జానకీ పాలకాం ప్రవమకే ఖర్షితమ్
మయా సహన్యగ్రము నా స్వమాస్య.

22 సప్త షష్టిర్మహాతాః కోట్యః వానరాణాం తరస్వినామ్
~~[illegible]~~
వి క్షేపణ్ణో కామమాం స్వధర్మ హాలకే మాతాసురతా.

23. హనుమంతుఁడు చూపించిన
మనసిన లుకొండములల యున్నను నియున్న రఘున్.
హనుమంతుఁడు తెమండిన
మనమెల్ల నుబ్బించి నిలుచున్న రఘునందన నలుఁడే.

24 ఆడంబరం చక్రవర్తి ధోడ్ఢ నారసముతో సముద్రమథియనాన్ని
చేతఁ బొరపాటైయుండి వానరవ్యూహముఁ జేతగానిమొగ్గె దళములు
లక్ష్మీ మునోవి వాడు.

25 తతః కుంభ కంసము శ్రేష్ఠే ప్రసుగ్రీవ లక్ష్మణ రక్షసి.
పాత యూథమాస వేగాత్ దర్శయన్ను దధే స్తలవ్.

26 నైరృతం సింహ క్రోధితో రాఘవం మహాద్వ్యాభ్రాంతముగం సూర్యై తం
శరపుత్రం విశాలాక్షం మకరాక్షము మహాబలుఁడ్.

27 తతః కృద్ధో మహాబాహు ర్దనుస్కన్ధే దర్ప సః
దృష్టా భరతనాదైః సన్నాదం విన్యదీ రాఘురో.

28 విజ్ఞాయ తు మనస్తస్య రాఘవస్య మహాత్మనః
సన్నిధానం మహా తత్ర సౌమిత్రి విధేయ పురం తతః

యుద్ధకాండము.

29. లాంఛనాం శుల దిగ్ధాంగీం రథస్థాం దృష్ట్వా మైథిలీమ్
బాష్పపర్యాకులముఖీం శోకసంతాపకర్శితామ్.

30. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా రాఘవస్యార్త చేతసః
నిపపాత తదా భూమౌ ఛిన్నమూల ఇవ ద్రుమః.

31. ఉదయం తావం సముత్థాయ సౌమిత్రిః రఘునందనః
ఉవాచ సర్వదేశస్య ప్రత్యూషే సమయే.

32. ఘనపారుష్యముక్తం బగు.
ధను జానన్యయుజున విమ్ముంచి దశరథం ధనకే
వనుబుద్ధేర్వై ప్రత్యుత విటు
తనయుడ నగు నామదే స్థల పంగదగునే.

33. తస్య వాక్యైః సర్వవిధ్వస్తం నవమం సౌమిత్రిః షితమ్.
శ్వసన్ తరథ్వ ప్రద్ధ లారాజా లవిలవాం వరాల్.

34. దుఃఖ శ్రేవ నను గాని వ్యూహ రవ హేతవు.
రామ వార్తా తృప్తిగా నడ్డే మనవ్యాప
నీవా మాఱ్లివే విని న ద్విత మనః

యుద్ధకాండము.

శిలనఁ ఖండించు మాయలులగ బవవిలితే

35. ధర్మాత్మా సత్యసంధశ్చ రామో దాశరథిర్యది.
పౌరుషే చాప్రతిద్వంద్వశ్శరైనం జహి రావణిమ్.

36. రథిక సారథి కేతు రథ్య యుతంబుగా
మందరాచల నిభ స్యందనములు.
సాటోప రాగోద్ర కాల యుక్తంబుగా
ఘల్లు రవ్విరి ఘులున ఛత్రవరులు.
సాదులల్లోఁ గూడ జవవినిర్జితమన
గంధవాహంబులై నస్సైంధవములు,
శాలమేఘుని గాన కరిసాంగ సొప్పున
విఖ్యాత పర్వతంబులై నవీరజయులు.
నకల ఖంబునఁ గూలకే తమలగన్గి
జెవులలిర్పుత్రై వెవలలవె వలసముగ,
నర్పుత్రాటోప రఘువీర హస్తముక్త
విశిఖ తూణీరా విశేషముల దేగి రహాబున,

37. నాగానామయుతం తురంగనియుతం సార్ధం రథానాం
శతం, పాదాతాస్మత కోటి యుద్ధ దళితాన్నృత్యంతి

రామాయణోపదేశము

2 బంధ్ రజ్జే. ఏవం కోటిక బంధ్య నక్ష్త్ర నవత్థె మహమన్మల
ఘంటవ్వాయగా వూర్ణంపరవూలక్ష్మీ నరఘుపతేక్షిసదా
దఘుంటూరశశి.

3
38 ఉ. రావణోక్తి యంతరముగానవ దురన్యాకె యుంగరాళదు
3 ఖ్యానయు, నక్షత్రలోదరి యు ఖాస్వయుర్వ్యూర్థ యుస్వైతకె
యు, రావయురాంగె కహరాయు దురాత్మోకయు స్నారావేవబ్రుతం
3 వ్యావళియైనవుర్వరాజు యాదటుంగాలపరేశబుత్త్రయై

39. లవనకుంధనరూపయునకు నుదిగెవయాగల
రామయుంధాలోంచెనయ్యుయెరాప్రెమయువిన్న
నవ్వరా, అట్టురామగామనం ముల్లట్టె
యాగరం మయు ఎంతటేమెయునబయుంధా

40 ఆంతవానకెంబా దావు మంముమ్న పావు
ముంము శిరవానేయునదిశిరంమువగిలి
వింటే పెట్టుదవ్వవెనువలా ఘుంవార
మడర్ం బలు వచ్చియుచాటుంమజీలెం.

యుద్ధ కాండము.

41 ఆ సురవరాయా వినిర్మల చైతన్యమైనదాని
సకల పతిత పంక్తి ఘూర్ణి నిత్యమైనదాని.
కీర్తి పావనశ్రీ బలుప్ప తిల్లుదాని,
సమత వజ్ఞాన నిర్భయమైనదాని.

42. హరి హరాయు లోడ, బరి అధినాధి ప్రియోస వరంబాసక్తి బట్
వరద యారమూర్ణి గోపాపతి నవిన్ని బినేశుల లోడ ఘోర సం
గరమై సరించి నేతుకపై బసత్ప్రతి లోడ రాం ముసల్మాన్
సరపి బనే లేవ తద్వాని ము సంహత తి వెంటర యుంబు తో దిగ్గిన్

43. కనుమూసిన, గనువిప్పిన,
మనుదారాష్టవృ ధమోల గనన యెట్టిదో
యుననేల ఋణనమంటల యు
వని లారామ యెదురు ను మారక లోబేక్.

44 లక్ష్మ రావంటు మైన పున లక్ష్మి రాముదాల ము నంద్యాలప్పుడే
రాక్షసు పెదకు బావ వనిపోసినేను తప్పు నా ఖుట్టిలెత్తి ప్రాణ
మును సర్వ పంక్తి పారిన బిఱాయుట్ల బెంటాసరింపమం
బుద్ధి, శిక్ష యెవన్ని వారుని కనిపు మెంపు కృపాలగా
ముకేశ్వరా.

రామాయణ ఉపన్యాసము.

45.

గురు మంత్రంబు నవె నయుగ

గురు దక్షిణ యొసంగ మొలు గొను బుడ నేర్చుక్

గురు దక్షిణ యిమ్మై దదబి.

గురు వాక్యంబు నాడే మెవాని గుండె లోలవలెన్.

46. చెట్టి బట్టలు ఇల్లె వర్ష్యము లశిష్యులమానుల బాధ పెట్టిన

బిరసయులద గన్న కైతలు వట్టి బి వేల్పులపొంప చెప్పిన

సరివర యన్న యెను గను గాకే నవ్ క వెపెట్టి చెకర్ర బారుల్

గలిక ఇకిన న్నాతెం సుధి యాలలము దాయు దవ్వై నెటకిన్.

47 నేవేల నాకు నశ్వర జేవం బది యేల, భోగ సిద్ధి యనేల

నానా సమేల నిక్కయు భావిత నాశాంగమేల పంకాశిల దనా.

48 ఏలు గుడు బద్ధ బాంధవ కులేను దపం తన్నా బాభ్రా తేట

యే, నేలు సు తను మున్న యుండే రవు పో సు బాల ఉంత నరారు

సీతగా, నేలు గుడు నా కు రాఘవ వహే సుని బోవ ధర్మ యంబు ని

త్యే బి గి లయు ముక్తి బొంద గన భ్రష్టు గుగ్గ్లు నింతకు చెప్పిన

యుద్ధకాండము

49. ఎఱుఁగని వాని భంగి దయ నీవు పలించెద వేల వేదచే
కరణములాస సమస్తమునెఁ గానిరామమున లె భావజ్ఞ నీనా
వరుసయుఁ గాల యూపనయ మెల్లక యుష్మతావేయసాధ్వ్
తరమదయింపు మోహనికిఁ గాలము దగ్గఱవచ్చె బ్రూవరా,

50. పాపానాం వా శుభానాం వా వధార్హాణాం ప్లవంగమ.
కార్యం కరుణమార్యేణ న కశ్చిన్నాపరాధ్యతి.

ఇతి షష్ఠ దివస పారాయణ సమాప్తః.

① చరణములు. పల్లవి ఖమలోను.

1 కరయుగళయుద్ధ గళయుగను గ్రస్త్ర గళము.
ధ్వాసన సంగళయును, మద భ్రాన్త గళయు
గానర్వాక్ష సనాథ యాం నములనే త్రి,
దర్శనమునందు శ్రోషమింపయును తేదా.

2 బిలాంమే మరు సౌమిత్రి ఘసన స్నాస్వ భేష జవ్ర
మిథ్యా పఘూ లభ దు మాటా నా వాంఛిలి ఆ మతులస్వా.

3 ఆని శంబు మచ్చిత్త మాత్ర నాధునియందు
దవిలవర్తించు టల ధన్యమేని.
విలత దుష్టత్వ శంకలయైన యేమున్న
నతి శుద్ధ చారిత్రనేలనేని
కరము నాశావనపవర్గంబు చేమనాస
ధిప్ర మూటు మాఊ వర్తింపనేని.
రవిచంద్రదిగ్వాయురాత్రి సంధ్యాదిన
భూనక్షత్రంబులు సర్వభూతములు
సకలదిక్పాలకులు నాదుసన్నుతములు.
సర్వము నె ఇంగి యుండులు సత్యమేని
పవన హేతువులోకైక సాక్షియైన
చిత్రభానుండు నన్ను రక్షించుగాక.

రామాయణ ఉపన్యాసము.

4. స్థిరమతులార! మోసపలధిప్తులార! సురేంద్రులార! శ్రీ
ప్తరవరులార! సర్వతులనాయమ్ము నందులార! ఖే
చరవరులార యక్షగణా చారణా గుహ్యక సాధ్యులార వి
స్ఫురదిన చంద్రులార వర భూతములార యెంతెంకి యుండదే.

5. తతో వైశ్రవణో రాజా యమశ్చామిత్రకర్శనః
సహస్రాక్షో మహేంద్రశ్చ వరుణశ్చ పరంతపః

6. షడర్ధనయనశ్శ్రీమాన్ మహాదేవో వృషధ్వజః
కర్తా సర్వస్య లోకస్య బ్రహ్మా బ్రహ్మవిదాం వరః

7. ఆత్మానం మానుషం మన్యే రామం దశరథాత్మజం
యోహం యస్య యతశ్చాహం భగవాంస్తద్బ్రవీతు మే.

8. అబ్రవీద్బ్రహ్మ ఋషిపై రాము. సత్యం సత్యపరాక్రమ.
భవాన్నారాయణో దేవ శ్రీమాంశ్చక్రాయుధో విభుః.

9. మహేంద్రశ్చ నృపో రాజా బలిం బద్ధ్వా మహాసురమ్
బాలక్ష్మీర్ఘవాన్విష్ణుర్దేవః కృష్ణాంకప్రజాపతిః

పట్టాభిషేకము

10. సవిధూయిని బిహాంలాం లాపవై దివేహం పాన్నవాతానః
ఉత్సృష్ట మూర్తి మానాశు ప్రహేలన్వ జనకాత్మజాష్

11 మాతల్లుల మాగృహాయుల
మాతమ్మల మాసమస్త మలతల్లుల పాదం
ఖైలాస వెయ్యదయు గదిశెడు
సెలాధిప యుష్ట పిట్టిపె యుమా పోలికిన్.

12 కైలాస శిఖర నిభ సు.
శ్రీలక్ష్మీ తనూజ త్రికూట శిఖరాగ్రమ్మున (
గతెద లంక నాఖూదు ఖ
నీలాల కావిశ్వార ర్ణనిశి లేపురమున్.

13 పటు నిష్ఠుం దపమాబరింబి నలువ్వన బల్లాయి మొత్తంబయి
లరటు శంగిన్ని ఖైలార్థ తులల్వ దసె దిక్ష ద్వాలతోర త బునం
గుటెలుండె బరియుం మారావ హాయ రాయ సంక్షో ఖ కృణాదలక్ష
మృటు నాబె వాలకు (దయెన్న (బూబిత్తె వంబన్నాదు పదేర్ లేఖ

14 ఇంటి వెర లక్ష్మణా యి మృదు నావేల
వాటము దయెన్వధు వ కర్యా (దలమాదే

రామాయణ కాలపు నాసనము

శ్రీ రామ కరుణచే మూడు మిట్టలు నేలని వేళ
సుప్రతన్న (రాత్రి) వాస్తుం డుమడిసె,

గనకాంగి యుబటులన్ (రామనిచే రాముడు తెల్పి
బల అత మహా భ్రాత్రు త్రి శాత్రు

సామ్రాజ్యాన యజ్ఞము వాయు సుతుని చే
రాముడు వెల్లడు మహాత్ము (రాజదత్తు

ఉలరు బొడ్డె యుబటు రాముడు యోనవి కలుంద
కూర్చొడ్డె నవాల సులాలు నవేళ,
వలిసు పైతము చెలవా శివి వ్యవస్థల
నిరాముడు తెల్ప నిబటు చెలవె వాకె,

3. రంగడు భంగ సంత లత అరంగ వేరము లు సాబియావిలు
ధ్వంగ దుష్టెగెలంపు ఖు సుతే వదె మారి యాబు ము తన్ను దాకను
ప్రాంగెదు దాని సుత్రే దరప్రుంజని షపిలతన్ని నదాని మా
ఝ్యు షా తులింత్రి బయునదాని వపారపయోధి, బటెవి.

పట్టాభిషేకము.

16 వశిత మృగాక్షి మోరిలి నొక స్నేలమయి గంటెవె యశ్వమునే
నా తలవంది సర్వధా తగరామందే తవెం చపలాయియు తాం ఇదం
ఇవరదె నొప్పు యున్నది, నభావుదె పుత్రుని లోద వచ్చిన
క్షితయుగ నిష్టుటంకె అమి చేసి తదగ్ర [illegible]

17. పరికెంపందిగు గ [illegible] గానవగు పంచానామదేశ్వర్యం
వరమిమ్మోటి నినుం దలంబు తాని దుర్వ్యవహ్రి తావున్నథా
అతురతన్ని కేలిగాసి [illegible] తెరవెన్నె దోర్తి ద నపత్నిన
వరతరాత్రిము భూమి యుం యుశబరి వేవామ్నే వేర్జింబుతక్

18 ఖానవే మాడుమిదిజన
స్థానం ఇబ్బుటు నెనాదె తప్పున యాయిలి
కానవతరులు ఇగాదులు
తానవరత్ను యాన యులమ డిసెరి [illegible] పెయిబాక్.

19. ఇది మన ఆత్రమం బందివేశ్వరా.
యిది గౌతమ మానది యేమనాన యున.
యిది పర్ణశాల రాతేంద ని భానన,
యసురుండెమ్మోలు నిన్ను పరాభించె,

రామాయణ ఉపన్యాసము

విదియు అగస్త్యాశ్రమంబు భరద్వాజు నిభయాన,
యదియె మందాకిని పాకునాత్రి

అదిసుతీక్ష్ణ ఆశ్రమము శరభంగు ని
ఆశ్రమపదములు పల్లె యుంతాకై

యిటులుం జూపట్టెను నను సురశర్వాలుంది
దండిమెై దాప పాశ్రమమండలమిది
పర్ణగం గులుపలయిగ ప్పట్టె మనల
నెలంతయిటు విరాధుండు నిరాలు డుబ్బ,

20. ఆ అవెకికంటె దవ్వులం జిత్రకానన
శోభితలతలు తైయ్ నసూశ్రసుతన

బద్దిక్షి గను గొంటె బ్రక్కల కసమాన
మగు భరద్వాజుని యాశ్రమంబు

భూమిని జూచితె పావన జీవన
విలసితయగు జాహ్నవీ స్రవంతి

పట్టాభిషేకము.

కల్యాణోత్సవాల (గను గొంటె వేని పాద
విభుఁడున్నయులక్ష్మంగె వెరప్పరము
సంప్రపుప్పిత తరుసహస్రప్రకీర్ణ
యూపవూలనిలుగు సరయూప్రవంతి,
వరుసవిశ్లేషింపుమది యెయుక్ష్వాకురా
ధానిత్యం యెయుష్ముమున యయోధ్యాపురంబు.

21 సేమమున మరలనిచటటే(
గోవులవత్సలవయోధ్యను (బ్రదామంబున్
(పే)మునా వరింపువావన
భూమింతనయు భక్తిలెంటుయా పెయునేన బురికిన్.

22 ఆప్పుడు సమస్తకేశులు నిహాట విభుందవిభేదురముడు
తాపివిభుండ్లెత్తివరతుతంబున హేమవిశాలక్ష
లన విపులగజాశ్వరంత్నలవి నరిలపాండురకార్త్రిష
నంద్రపురివిథంబు నందనరు దానినయోధ్యనాభూషరిం
గన్.

23 మొత్తుండెదినము (జేలిలెంటోడెలపివాపారత్నయున్నా
తోత్సందెదినము (నెప్పినన్నిలబుహస్థనంబునోలక్ష్మ

రాఘవేంద్రాఖ్య న్యాసంగా
వాత్సల్యంబున బ్రోచినట్టి దిషణావంతుండవై వెన్నెలన్
వెల్లివిరిసే సమయుండైన దాతగలడే వర్ణింప మానేరదున్.

24. (శ్రీ) మహితేన చెప్పెదము వేల్పుల దుర్గత వెల్లరాంత వా
సరమున నేమి శాంబుశు సమ్మతిపొందఁ గాంచనేని
స్మరణ కలవవెన్నము ధర్మమునఁ బ్రాప్తైద నంబు బ్రతిజ్ఞ జేసి వా
డరిగె మునీంద్రుఁడంత దయుఁ జేసె దివ్యదినాత్రపు

25 పంచమినాఁటి రాత్రి నరపాలశిఖామణి రాముఁడు స్వప్నమం
దొంచక నిద్రఁ జేసి మునివర్యుబుచే తన నుల్లఁ గాంచి యా
స్వప్నంబు తెల్లవారెప కడనంపక మై వేసరాఁగ లండునీ
శంమకసేవలనఁ దగనిచ్చి టంగూబె రమాదయానిధిన్

26 కలిమియుకేర ఘూర్ణ మునఁ బాననముఁ బోయి మాతృ శక్తిమయ్
కడకనే నమ్మి వాలుమఁదు గ్రమ్మిత వచ్చిన బ్రాడతెదునే
మడుగకయున్న తూటమది మంటె నా తేద మాయుటం బాధ మైదై
... బాను నన్ను దాని సుగుణా బరతున్ శరణన్నదేన నిశ్చేష్.

పట్టాభిషేకము,

27) దేవో వా మానుషో వా త్వమనుక్రోశాదిహాగతః
ప్రియాఖ్యానస్య తే సౌమ్య దదామి బ్రువతః ప్రి
యం

28 కల్యాణీ బత గాథేయం లౌకికీ ప్రతిభాతి మే,
ఏతి జీవంతమానందో నరం వర్షశతాదపి,

29. కాముదంబెద్ది బిత్తానుగమనమెద్ది
యిట్టి ప్రత్యుపకారము దేవయానమెపుడు
రాముఁడు అడెంబు బున్నిఁ దారకముకోలాడ,
ఘాటుమదె మొంటు శశిఖండంగి గూడనత్య.

30. ఎదురుగ నిల్చి ఫాలమున నింపుగ నంజలిఁ జేసి నమ్రుఁడై
అదనన గాఢ్రు భాగమునఁ దేఖ వెమియాలుర్థునంబు మాడిఁ సాం
పాదన విమానరాజమున నుళ్ళిలిభంగి రెలుంగు రాముని న్
వదలని ప్రేమఁ బూనె రఘువర్యుఁడు నన్నులఁ గర్వ్విదిఁ ఆఁగన్

31. రమనీయగుణాగణాకరుఁడైన భరతుండు
కడు వేడ్కఁ వారుల పగ్గములు పట్టె
శత్రుఘ్నుఁ డప్పుడు శరత శశాంకంబైన
ఛత పాండురాతపత్రము వలుగ

రామాయణోపన్యాసము.

లక్ష్మీవర్ధనుఁడైన లక్ష్మణుండు భవన
ద్విజనంబుదాల్ప్ర సాంపలరవిసరి,
విధునిభంబగు నొంటువింబావురయుఁగాని
యులవిశేషకాంఁచునెన్నరవీచె,
నంబునాచల తుల్యశత్రుంబు యూత్మ్య
దంతినికేఁ సుగ్రీవుఁడా వెంటనరిగె.
నవసహస్రనాగబలునై కేఁనలుమెలర్వ.
మనుజరూపంబుఁగైకొనివచ్చిరి కపులు.

32. కాదనకే రఘూత్తముఁడు కానకుఁబోయిన నాఁటి చేడికే
చెద~~[illegible]~~, తండు వెండిపురికేంబును డెంచెదునేఁటిమోదమే
మోదమటంచు భానపద ముబ్బెల ఫౌరులు గూడి గాఢస
మ్మోదరసాబ్ధిఁ దేలుచు సముల్లతి రామునిఁ బూచ రవ్వెడన్.

33. తలతపుత్రియుల్ వృద్ధో వసిష్ఠో బ్రాహ్మణైస్సహా
రత్న మయైః పాత్రైః సహసేతం న్యవేశయన్.

శ్రీరామ

~~యుద్ధకాండ~~

పట్టాభిషేకము

35. వసిష్ఠో వామదేవశ్చ జాబాలిరథ కాశ్యపః
కాత్యాయనస్సుయజ్ఞశ్చ గౌతమో విజయస్తథా
అభ్యషించన్నరవ్యాఘ్రం ప్రసన్నేన సుగంధినా,
సలిలేన సహస్రాక్షం వసవో వాసవం యథా

36. పొలుపలరంగ మున్ మునులు పున్నెపదన్నృపులు జాత రాజన
ర్ష్యులు తపోనిధిద్విజులు ధర్మ్యముగా దామ విభీషణు వైరిసో
పలరగ నేడ్పిలోత్సిక ముగాసన నిర్మిత ముత్యసాసము
స్ఫట్యాల మంజీరత్న శోభిత విశాల కిరీటము దెచ్చి చెచ్చెరన్

37 భూరిమోదమునదాం బాలకరండము
వహించి సేవించె భరతుండు ప్రీతి.
లక్ష్మణుండును భర్మలక్ష్మతావ్యజనంబు
భక్తితో గరముల బట్టి విసరె
శత్రుఘ్నుడానంద సహితుడై పాండుర
చ్ఛత్రంబు బట్టె ప్రసన్నబుద్ధి
నిరుపమ శశినిభ వర చామరంబులు.
వీచిరి వసిష్ఠ ముఖులు వేడ్క.
వాయుపుత్రుండు సవినయ చేరనేదగు చూ.

రామాయణ [illegible]

[illegible] పాదుక [illegible]

నందనమునకు [illegible] మిత్రులు

[illegible]

38. మాలాంజ్వలంతం వపుషా కాంచనేం శతపుష్కరాం
రాఘవాయ దదౌ వాయుర్వాసవేన ప్రచోదితం

39. న పర్యదేవన్ విధవా, న చ వ్యాళకృతం భయం,
న వ్యాధిజం భయం వాపి, రామే రాజ్యం ప్రశాసతి,

40. నిర్దస్యురభవల్లోకో నానర్థః కశ్చిదస్పృశత్
న చ స్మ వృద్ధా బాలానాం ప్రేతకార్యాణి కుర్వతే,

41. రామో రామో రామ ఇతి ప్రజానామభవన్కథాః
రామభూతం జగదభూద్రామే రాజ్యం ప్రశాసతి,

42. శ్రుత్వా రామాయణమిదం దీర్ఘమాయుశ్చ విందతి.
రామస్య విజయం చైవ సర్వమక్లిష్టకర్మణః

43. శృణోతి య ఇదం కావ్యమార్షం వాల్మీకినా కృతమ్
శ్రద్దధానో జితక్రోధో దుర్గాణ్యతితరత్యసౌ.

పట్టాభిషేకము.

44 శ్రీ రఘునాథస్య వరాన్ సర్వాన్ ప్రాప్నుయాదిహ రాఘవాత్
శ్రవణేన సురాః సర్వే ప్రీయంతే సంప్రశృణ్వతామ్,

45 స్త్రియో రామాయణం శ్రుత్వా పుత్రాన్ సూయురనుత్తమాన్.
పూజయంశ్చ పఠంశ్చేమమితిహాసం పురాతనమ్,
సర్వపాపైః ప్రముచ్యేత దీర్ఘమాయురవాప్నుయాత్

46. కుటుంబవృద్ధిం ధనధాన్యవృద్ధిం
స్త్రియశ్చ ముఖ్యాః సుఖముత్తమం చ,
శ్రుత్వా శుభం కావ్యమిదం మహార్థం
ప్రాప్నోతి సర్వాం భువి చార్థసిద్ధిమ్.

రామాయణ పారాయణము సంపూర్ణము.

[illegible]